

ÉLETEM REGÉNYE 11.

Még egyszer elkövettem... 2.

Finta Kata

Címlapon: Unokáim a kertben

ÉLETEM REGÉNYE

❧ 11. fejezet ❧

Még egyszer elkövettem...

2. rész

*

Bevezető

Sok megpróbáltatást kibír az ember, de mindennek van határa. Életünk folyamán előfordul, hogy a ránk mért sorscsapásokat már csak nehezen bírjuk viselni. Most én is úgy érzem, hogy összezsaptak fejem fölött a hullámok, és nem tudom, mit tehetnék, hogy életem folyóját ismét nyugodt mederbe tereljem.

Az emberekben a becsületességet, az egyenességet becsülöm legjobban, – ami szeretettel párosul. Első házasságomból nem okultam. Válásom után tíz év boldog magány (*úgy értem, házassági kötelék nélkül*), még egyszer elkövettem azt a hibát, hogy valakivel összekötöttem az életem, olyan valakivel, aki nem érdemelte meg.

De akkor még nem tudhattam, mibe csöppentem valójában, sőt, azt hittem, könnyebb lesz az életünk. Most, néhány évi együttélés után úgy is fogalmazhatnék, hogy amikor bizonyos jeleket észleltem, nem akartam tudomásul venni. Nem akartam, és Isten ne adja, hogy másodszor is ugyanabba a hibába essek, mint első házasságomban, hogy olyan emberben higgyek és bízam, aki nem érdemli meg, aki átver és becsap... Mindig úgy képzeltem el a házaseletet, hogy két ember között szeretet, őszinte elkötelezettség és a kölcsönös támogatás – természetes fogalmak. S mit kaptam ebből? Most már érzem, hogy egyik házasságomban sem élhettem meg ennek még a szikráját sem!

Nem elég ez a gondom, de az a hely, ahol olyan jól éreztem magam, ahová oly szívesen jártam naponta, ellátni a munkámat, ott is minden megváltozott.

Olyan légkör alakult ki, amit képtelen vagyok elviselni.

Nem érzek magamban erőt, hogy tovább elviseljem az új körülményeket, ezért igyekeztem kitérni; mindent megpróbáltam, sikertelenül.

Ráadásul az otthoni dolgok is bántottak.

Nem tehettem mást. Már nem mertem az utcára kimenni, mivel ha valakivel találkoztam, beszéd közben sírva fakadtam,

mint egy kisgyerek. A gyomromat kikezdte az állandó hiába-
való őrlődés. Nem bírtam erővel. Kivizsgálásra jelentkeztem a
helyi kórházban.

Életem regényét nagyrészt korabeli naplóim felhasználásá-
val, folyamatosan 2002. évtől állítottam össze, a 11. fejezetet
elektronikus kiadásra 2010-ben készítettem elő.

Hévízen - korabeli kép

Kórházban

SÚLYOS GONDJAIM ellenére, mostanában mulatságos dolgok történnek körülöttem, amikor bosszúság helyett inkább nevet-hetnékem támad. Jobb, ha úgy fogalmazom meg, hogy kínomban szeretnék inkább belekacagni a világba! Időnként olyan hihetetlen eseteket kellett átélnem, amilyeneket a mai világban sokan – jogosan – kétségbe vonnának. Egy esetet magamban *akasztófahumornak* neveztem el.

Kórházi ágyamon, amikor nem látott senki, könnyeimet itattam zsebkendővel, alig bírtam visszatartani a sírást. Arra gondoltam: eddig csak akkor voltam kórházban, amikor gyermekeimet hoztam a világra.

De most? Annyi intrika, igazságtalanság ért az utóbbi időben a munkahelyemen, éppen ott, ahol eddig jól éreztem magam, ahol a munkámért megbecsültek, jutalmakat és kitüntetések kaptam.

Kértem az előnyugdíjaztatásomat szolgálati úton, eljártam a megyénél, a pártszerveknél, de nem jártam eredménnyel.

Új főnökünk nyugdíjba vonult, az új vezető pedig a magával hozza sleppjét. Olyan helyzet alakult ki, hogy most egy jellemtelen vezet egy gyöngé jellemet, ezért nem érzem jól magam. Ugyanis titkárunk igyekszik mindenről tájékoztatni, viszont tudnivaló, hogy nem egyenes jellem, s aljasságokra is képes.

Mindent megpróbáltam, nem akartam magam körül zűrzavart kelteni; arra is gondoltam, hogy kitérek, s inkább elmegyek onnan, majd szolgálati úton kértem előnyugdíjaztatásomat, azonban nem járt eredménnyel. Mindenki megértette a helyzetemet, mégsem segítettek. Persze, ha párttag lennék, biztosan találtak volna rá megoldást...

Nekem pedig nem nyíltan, hanem mások suttogásából kellett megtudnom, hogy valaki a helyemre pályázik, ráadásul a vezetőség tudtával. De engem nem tájékoztattak róla, s

amikor előbb a titkárt, majd az elnököt megkérdeztem, hogy tudni szeretném, mi ebből az igazság, mindketten letagadták.

Ráadásul testvéreim el akarják adni szüleink balatoni házát. Én pedig olyan szépen elgondoltam: nemsokára, ha nyugdíjba megyek, időmilliomos leszek, rendbe tenném a házat, a kertet, s a jó időt, a nyarakat felváltva testvéreim családjával ott tölthetnénk... Ezért villámként ért a hír. Nem fért a fejembe, apukám verejtékével létrehozott otthonát idegen kézre adni, aki azért fáradozott, hogy mi, gyermekei és unokái élvezhessük a szép balatoni nyarakat... Győzködtek, s képesek voltak még arra is, hogy eljöttek ide, amikor a bel-osztályon feküdtem, de nem látogatni, hanem a családi otthon eladása miatt. Nem tudom elhinni, hogy csak én, és gyermekeim kötődnek annyira szüleim otthonához. Hihetetlen, megemészthetetlen számomra!

Az egész megkoronázzák Miklós (férjem) kisded játékaival. Sajnos, be kellett látnom, hogy nem egyenes ember. Nem lehet hinni a szavaiban, folyton – ahol lehet – átejt, s nem tudhatom, hogy anyagi téren elkövetett ügyei miatt milyen bonyodalmakba keveredhet.

Mindez olyan sok terhet jelentett számomra, már nem bírtam elviselni, idegeim kimerültek, és ha ismerősökkel találkoztam, mint egy kisgyerek – sírva fakadtam. Úgy éreztem, összecsaptak fejem fölött a hullámok, az izgalmaktól kikészült a gyomrom, ezért szántam rá magam, hogy bevonulok a kórházba. Előbb a bel-osztályon, majd itt, az idegosztályon próbálnak kikúrálni kétségbeesett helyzetemből.

Mondhatom, rendesen bánnak velem. Mégis, időként még itt is mulatságos dolgok történnek körülöttem. Munkahelyem jelenlegi helyzetére jellemző – inkább úgy mondanám, arra a szellemre, amelyet az új vezető bevezetett – hogy még ide, a kórházba is kinyújtják mocskos kezeiket!

Az osztályt egy nő-főorvos vezeti, aki a több részleg vezető főorvosának a felesége. Hetenként csak egyszer tartanak főorvosi vizitet az osztályon. Amikor néhány napig feküdtem ott,

az első nagyvizit alkalmával hozzám a főorvos következő kérdést intézte

– Milyen beosztásban dolgozik a tanácson?

– A titkárság vezetője vagyok – válaszoltam neki, miközben arra gondoltam: miért kíváncsi erre? Általában az érdekli az orvosokat, hogy érzi magát a beteg, s milyen gondjai vannak, stb.

A főorvos válaszom hallatán gyanúsán méregetett a tekintetével. Úgy nézett rám a jól megtermett férfi, szinte csodálkozott. Mintha azt hallotta volna tőlem, hogy Mária Teréziának vagy Katalin cárnőnek képzelnem magam! Én meg majdnem elnevettem magam, beleértve saját furcsa ábrázatomat is, ugyanis már a kérdés feltétele gyanút keltett bennem.

Hogy jut eszébe, miért érdekli, mit csinálók én a munkahelyemen? – gondolkodtam magamban. Annyira nyilvánvalónak találtam, hogy a kórházat „*valahonnan eligazították*”, és azt akarják elhíttetni az orvosokkal, hogy nekem kényszerképzeteim vannak, s kitalálom, milyen helyet töltök be a munkahelyemen. Az ügy még a „rendszerátalakítás előtt történt”. Ugyanis a folyosói suttogás megalapozott tényekre alapult, és engem osztályvezetői besorolásomból alacsonyabb pozícióba óhajtanak tenni, s helyemet a főnök saját választottja töltené be, de úgy, hogy a korábbi feladatokat én lássam el.

Nekem meg csupán az volt a bajom, hogy nem bírom elviselni a mostani hivatali környezetemet, azt az aljasságot, amit velem szemben elkövetnek. Egyszerűen nem tudok közeliükben élni! Átvillant az agyamon: ezek – minthogy a főorvosokat kinevező szerv a tanácsi testület – képesek hivatásukkal visszaélve, még arra az aljasságra is, hogy befolyásolják az orvosokat, azt állítva, hogy nekem kényszerképzeteim vannak, mert olyasmit állítok, ami nem valós! Ezek szerint akár azt is hírsztelhetik rólam, hogy bediliztem!

Látva a „fő-főorvos” aggodalmasan kételkedő arcát, elmúlt a nevethekém. Komolyságot erőltetve magamra, benyúltam az éjjeliszekrény fiókjába, kihúztam onnan a személyi igazolványomat, kinyitottam a megfelelő helyen.

Tessék! – és kezébe adtam a nyitott kis piros könyvecskét. Ott van beírva¹ a munkahelyem és beosztásom, hivatalos bélyegzővel ellátva! Nem én találtam ki! – Nyomatékként ujjammal ráböktem a helyre!

Erre aztán a főorvos nézett nagyot, majd összenézett feleségével, aki az osztályos orvos tisztséget tölti be, átadta neki az igazolványt, hogy ő is megtekintse.

A főorvosnő a vizit után behívott az irodájába és őszintén feltárta előttem, hogy „*megfelelő vonalon eligazítást kaptak*”! No lám, mégis jól következtettem...

Arra kért, ne szóljak erről senkinek, hétvégén, amikor hazamegyek, lehetőleg észrevétlenül járkáljak az utcán (!) ne lássák „onnan”, hogy kiengedtek engem... mert ebből nekik kellemtelenségük származna!

Mindez megerősített abbéli hitemben, hogy az új főnök azt képzelet, joga van megállapítani azt is, hogy valaki épeszű-e, ha nem viseli el a jogtalanságot. Ugyanis csak ezzel tudnák igazolni minősíthetetlenül aljas viselkedésüket és eljárásukat! Engem a Sztálini-idők szokására emlékeztetett, hogy valakit „megrendelésre” akár zárt osztályra lehet küldeni! S mindez, 1978-ban megtörténhetne itt, Magyarországon? A gondolatra még jobban megrémültem. Uram Istenem! Micsoda aljas emberek vennének engem körül ott, ha tovább bírnék dolgozni a közelükben!!!

A kórházi környezet számomra újdonságnak hatott, mivel korábban nemigen jártam orvosokhoz sem, esetleg akkor, ha a gyerekeim megbetegedtek. Most viszont nem akadt más választásom, valahogy ki kell böjtölnöm azt a rövid időt, amíg nyugdíjba mehetek...

¹ Még ma is!

A kórházban kedvesen bántak velem, gyakran beszélgettem a főorvosnővel és lassan szinte baráti viszony alakult ki közöttünk. Ahogy telt az idő, éreztem – bárhogyan is bántott jelenlegi helyzetem – igenis ki fogok gyógyulni az egészségből, mivel távol lehetek bajaim okozóitól. Elhatároztam, hogy nem teszem magam tönkre ilyen aljas lények miatt, akik azt sem érdemlik meg, hogy embernek tituláljam őket!

A gyógyszereket be se szedtem, csak gyenge nyugtatót, ami elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy délután és éjjel jól aludjak. A többi kapszulát egyszerűen lehúztam a WC-kagylóján. Nemsokára csak a felülvizsgálatokon kellett megjelennem, hogy a táppénzes igazolásokat megkapjam. Úgy éreztem, erős akarat-tal ura vagyok a helyzetnek.

Nemsokára „járó-betegként” vettek betegállományba, mert őszintén feltártam az orvosoknak, hogy munkahelyemen a jelenlegi helyzetet nem bírom elviselni. Otthonról csak felülvizsgálati napokon kellett megjelennem, hogy a táppénzes igazolásokat megkapjam. Úgy éreztem, erős akarat-tal ura vagyok a helyzetnek, s mostantól fogva újból autót akarok vezetni! Mikor ezt bejelentettem, csodálkozva néztek rám, aztán gratuláltak nekem.

A hátralévő időben bementem a munkahelyemre, úgy éreztem magam, mintha hűtőszekrénybe raktak volna. S mivel bejelentettem, hogy az új felállásban nem vagyok köteles, és nem leszek hajlandó elvégezni más helyett a munkát, az irodai szobámat is áthelyezték, s olyan munkát adtak nekem, mint aki most kezdi a pályafutását. Éreztem, hogy mindig, mindennel szeretnének megszégyeníteni, de nem hagytam magam. Arra gondoltam, azzal erősítettem magamat, nemsokára eljön a nyugdíjazásom ideje; ezt a kis időt már fél lábon is kibírom. Ahhoz pedig már nincs joguk, hogy azt megakadályozzák.

Azt azonban elhatároztam, hogy jogi úton szerzek magamnak elégtételt. Hosszú, és unalmas jogi herce-hurca következett. A megyében nem érhettem el célomat – s ezzel már előtte is tisztában voltam, mivel főnökeim keze odáig még elérhetett,

ezért a Legfelsőbb Bírósághoz is benyújtottam panaszomat, ahol végre igazságot szolgáltatnak nekem. Amikor személyesen jelentem meg az öttagú bíróság legmagasabb fórumán, előttem sem rejtették el csodálkozásukat, hogy milyen helyzetbe hoztak a munkahelyemen, s hogy elképzelésüket csak ilyen aljas módon, egy másik, megbecsült ember meghurcolásával akarják elérni. Igaz, közben eltelt az idő, s már nem mentem vele sokra, de legalább a legfelsőbb szintű igazságszolgáltató szerv mondta ki, hogy velem szemben törvénysértést követtek el!

S ekkor – bár nem természetem – mégis kárörömöt éreztem azok iránt, akik mindezt ellenem elkövették. Nem telt el hosszú idő, hogy utódom csak rövid ideig töltötte be az ily módon megszerzett pozícióját, mivel neki ugródeszkának kellett egy osztályvezetői besorolás, hogy abból a székéből máshol, vezetőállásban el tudjon helyezkedni. Nyilván hamar rájött, hogy ott dolgozni kell, még hozzá nem keveset, hanem sokat. Nem úgy, mint az ő korábbi, lakásügyi előadói beosztásában, ahol még egy néhány soros levelet sem tudott megfogalmazni úgy, ahogyan kellene. Eszembe jutott az az eset, amikor még a kórházba vonulásom előtt felhívták a vezetőket, és egy szerződést akartak vele elkészíttetni. Csak téblábolt körülöttem, látszott rajta, mennyire szenved, nem tudta, mitévő legyen. Akkor már hallottam a sustorgást, hogy a helyemre pályázik, nem ajánlottam föl neki, hogy helyette megírom. Csak azt nem értem: nem látták előre, hogy képtelen lesz betölteni azt az állást?

„Kedves” főnökeim pedig megérdemelték ezt a leckét! De mindezt engem már nem érdekelt. Az iratokat azonban megőriztem, lehet, hogy abból még valami érdekes anyagot össze tudok állítani az utókor okulására.

Örökség

PERSZE, NEMCSAK a munkahelyi dolgok miatt készültem ki, hozzájárultak Miklós lehetetlen dolgai, s még a balatoni ház

eladása is. Olyan szépen elgondoltam már, hogy nemsokára időmilliomos leszek (nyugdíjas), bőven jut időm arra, hogy rendbe tegyem a balatoni házat és környékét, s a jó időt, a nyarakat felváltva testvéreim családjával ott tölthetnénk... Arra gondoltam, hogy bankkölcsön igénybevételével a padlás-teret kihasználva, tetőtért húzhatnánk rá, s úgy egyszerre akár több család is nyaralhatna. Ezért villámként ért a hír. Nem fért a fejembe, hogy édesapánk verejtékével létrehozott otthonát idegen kézre adjuk, aki azért fáradozott, hogy gyermekei, unokái élvezhessék a szép balatoni nyarakat...

A fiúk gyözködtek minden oldalról. Nem akartam elhinni, hogy csak én, és az én családom ragaszkodik annyira hozzá. Hihetetlen, megemészthetetlen volt számomra!

A kórház bel-osztályán voltam akkor. Guszti bátyám lányát és vejét orvosként alkalmazták az osztályon, Endre intézte a fölvételeket, mert az idegességtől teljesen kikészült a gyomrom, lefogytam. *Még Lombos főnök segítségével én intéztem nekik első állásukat diploma után ide, a kórházba...* Gyenge és rossz állapotban voltam, mikor fölkerestek. Rosszul esett, hogy mégis előhozakodtak a ház eladásával, mikor tudták, milyen rosszul érint engem.

Végül nem akartam velük ellenkezni, abban egyeztünk meg, hogy csak akkor járulok hozzá az eladáshoz, ha az általam megjelölt akkori igen magas árat megkapjuk érte. Titokban arra gondoltam, hogy azt úgysem fogja senki megadni. De tévedtem.

És akkor eszembe jutott a testvéri szeretet. Amikor Veszprém-ben megjelentünk a közjegyzőnél a hagyatéki tárgyaláson, apukám halála előtti akaratát közöltük, hogy mind a négyen egyenlő arányban örököljünk. Ugyanis nem hagyott végrendeletet, s mivel Guszti bátyám nem vér szerinti gyermeke, csupán anyukám fél tulajdona után örökölhette, ami neki rosszul esne, ezért eszeltem ki mindezt. Nem tudom, hogy jól tettem-e? Engem akkor a testvéri szeretet vezérelt, de ezt, most, nem viszonozták.

Meg kell válnunk Balatontól...

Hiába kötöttem ki magas árat a balatoni ház eladására, sikerült vevőt találni rá. Szomorúan mentem együtt a testvérekkel egy budapesti közjegyzői irodába, az adás-vételi szerződés megkötésére és aláírására. Az új tulajdonossal megegyeztünk, mikor megyünk átadni a házat. Gyuri fiammal még előző nap odautaztunk, hogy átnézzük és összepakoljuk a holmit. Egy kis teherautót fogadtunk, arra raktuk föl azt a kevés holmit, amit el akartunk hozni. A bútor mind otthamaradt, kivéve a nagy hármasszokrényt. Jobb lett volna azt is otthagyni, mert nem tudtuk hová tenni.

Nosztalgiával néztem át és raktam össze szüleim magánjellegű iratait, a leveleket, fényképeket, emlékeket, a sok kisregényt, amelyek nagy részét Apukám azon a rozoga kis gépén írta le, amin éppen a leggyakrabban használt betű (*e* betű) letört, és mind kézzel pótolta a betűhiányokat. Egy egész kis bőrvond megtelt az írásaival. Szerencsére megtaláltam az egyetlen régi verseskötetét is.² Sajnos az *Ördög távírója* nincs a kisregények között, pedig annyira emlékszem rá, milyen érdekes a témája és az egész írás. A regényben apám szinte a jövőbe lát. Egy szerelmes pár (a férfi mérnök) történetét írja le, egy szerkezetet alkot, annak segítségével állandó összeköttetésben lehet szerelmével, és láthatják egymást. Mai világban mindez már nem csoda, de akkor mindenki arra gondolt, hogy mindez a fantázia szüleménye.

Hideg őszi napon érkeztek meg az új tulajdonosok, bent a lakásban is fáztunk, be kellett fűtenünk, de én belül, a szívemlelkem nem azért didergett, hanem attól, hogy meg kell válni szüleim otthonától. Az emlékeket, a holmit, amit elhoztunk, megosztottam a család többi tagjával, azonban az edényeket, ágyneműt, sok mindent otthagytunk az új tulajdonosnak.

² Amit évekkel később, mikor számítógéphez jutottam, leírtam, és kinyomtatva elküldtem testvéreimnek és gyermekeimnek.

Autó az örökségből

Befejeződött az örökösödési ügy, megkaptam a nekem járó részt, ami egy budapesti bankban helyeztem el. Az örökséget háromfelé osztottam. A két nagyobb gyermekemnek pótoltam a lakásszerzéshez, a harmadik részt magamnak tartottam meg. A megtakarított pénzemet kipótoltam az örökségből, és megvásároltam egy használt kocsit, egy fehér Wartburgot. Még így is maradt tartalék, amit a saját lakásunk megvételére tettem félre.

Arra gondoltam, hogy férjem ígéreteire hiába várok, akkor sosem lesz autónk. Ugyanúgy, mint a budapesti lakáscserék és lakásproblémák ügyében eddig tett ígéreteiből még semmi nem vált valóra. Beteges ígéretető. Ha nem volna olyan nyomorult, ha nem volna annyi egészségi problémája, már rég' kitettem volna a szűrét. De mindig megsajnálom. Hova megy, mi lesz vele, sehol sincs otthona... Csak az a baj, hogy engem nem sajnál senki...

Ha mindazt látná az ember, hogy miket kell átélnie az életben, százszor is meggondolná, kivel köti össze az életét. Magam sem akarom elhinni, hogy másodszorra is így megjártam valakivel. Inkább maradtam volna továbbra is egyedül, hiszen tíz éven át milyen jól megvoltam egyedülállóként...

Idegsebészeti Tudományos Intézetnél

1978. december 1.

AMIKOR VALAKINEK a gondjai összetorlódnak, ha már nem talál belőle kiutat, egyszerre váratlanul megoldódik minden; Ezt magamon tapasztaltam életem folyamán. Lányom se jött ki a férjemmel, meg akart szabadulni Misikétől, a féltékeny udvarlójától is, – s végül nem kellett elvállalnia egy olyan előléptetést a munkahelyén, ami neki nem tetszett.

Nem állt nehéz döntés előtt, mikor állásajánlatot kapott a Budapesti Idegsebészeti Tudományos Intézetnél, ráadásul előnyösebb fizetési feltételekkel, mint amennyit itt kapott.

Egyelőre a Dózsa György út elején levő szállóban kapott egy icipici szobát, ahol alig fér be valami. Elvittük a leg-szükségesebb holmiját, sikerült berendezkednie. Valóban aranyos, lakályos volt az a szűk hely, olyan, mint egy szekrény. Az ajtóra szabtunk-varrtunk zsebes vásznat, az apróság abba került. Mindig jó ötletei támadtak itthon is, ha a lakásban rendezkedtünk. A szálló gondnoknője külön megdicsérte, mikor meglátogattam, azt mondta, hogy olyan lakályos szoba nincs több az egész épületben, mint az övé.³

Katica Budapesten

Több időt fordíthatok gyermekeimre, mióta nyugdíjba kerültem; Miklóst gyakran viszem kocsival kiszállásokra, s amikor Budapesten járunk, meglátogatom őket. Lányom szereti az új munkahelyét, csak azt a pici szobáját nehéz megszoknia.

Évek során a legnehezebb időkben is mindig vásároltam könyveket; elég szép könyvtáram van. Gyermekeim is otthon kiskoruktól fogva megfigyelhették, hogy szabadidőben olvasok, ők is követték ezt a szokásomat. Nem messze a klinikától, ahol lányom dolgozik, a villamosmegálló melletti téren egy könyvpavilont fedezett föl, ott szokott olvasnivalót vásárolni magának. Megismerkedett a fiúval, aki fenntartja a pavilont. Úgy vettem észre, mintha megtetszettek volna egymásnak, mert már nem egyszer emlegette előttem. Férjemmel arrafelé vitt az utunk, megálltunk az autóval. Nem mondhatnám, hogy egy atléta termetű az illető, sőt, külsőleg eléggé elhanyagoltnak tűnik, igaz, ráadásul nekem eddig sem nyerte el a tetszésem, aki kecskeszakállat visel, pláne, ha azt nem is gondolja. Ennek ellenére semmi kivetnivalót nem látok abban, ha szimpatikusak egymásnak, kiértékelik az olvasott könyveket, vagy ha néha együtt elmennek egy kiállításra, vagy egy büfében együtt vacsoráznak.

³ Azóta is Budapesten él – most már két majdnem felnőtt gyermekeivel – az én lányom, és ugyanazon a helyen végzi nehéz munkával járó egészségügyi feladatát.

Ági hívott

MENYEM ARRA KÉRT, menjek hozzájuk, valami nagy gondjuk van. Nem tudtam elképzelni, mi az, amiért hív, s nem mondja el telefonon. Persze, amint tehettem, mentem. *Gyógyszert kell szednie* a pajzsmirigy túltengésének gyógyítására, s közben másállapotba került. Beszélt az orvosával, aki közölte vele, hogy nem tarthatja meg a babát, hiába szeretné. Nagyon megviselte a dolog, Gyurit is bántotta, ő nagyon szeretett volna még egy kislányt. Lénárd már lassan három éves lesz, éppen jókor jönne egy kistestvér. Én is nagyon sajnáltam őket, de ha nem lehet, nincs más megoldás. Ági kért, ne szóljak a mamájának, nem meri megmondani neki, mire készül. Ezt megígértem, és ottmaradtam náluk néhány napra, hogy Lénárdra vigyázzak.

Attilát sorozzák

1979. január 17.

Megkaptuk az értesítést. Hihetetlen, de Attila már 18 éves, elérte azt a kort, amikor sorozásra hívják a fiúkat.

„Kedves Buday Elvtárs! Önt a Magyar Népköztársaság törvényei szerint ebben az évben katonai nyilvántartásba vesszük... A honvédelmi miniszter utasítása Önt adatlap kitöltésére kötelezi...” stb.

Azon gondolkoztam, most tulajdonképpen kit soroznak? Szegény, beteg gyermekemet? Sajnos, őt nem lehet. Pedig talán ő az egyedüli az egész kis hazánkban, aki örülne annak, hogy hamarosan katonaruhába bújhat. Mióta testvére katonaviselt lett, attól az időtől fogva állandóan azt mondja: „*Én is katona leszek!*”

Ha őt nem lehet sorozni, az lenne logikus, ha apja intézné ezeket a férfias dolgokat, de ő rá sem néz, és már 14 éve nem tartja vele a kapcsolatot. Utolsó bírósági beadványában meg-

tagadta a fiát, pedig a három gyermekem közül leginkább ő hasonlít rá.

Akkor pedig ki más lehet most sorozni, mint engem, az anyját, aki az ügyeit intézi helyette.

Ezért aztán leültem, kitöltöttem az adatlapot, majd postára adtam. Megjegyzésben közöltem a betegségét.

Gondoltam, ezzel lezártam az ügyét. De tévedtem.

Ugyanis annak rendje-módja szerint tavasszal megkaptuk a sorozási parancsot. Mit tehettem? Együtt indultam Attilával sorozásra. Eddig még úgyse' történt velem ilyesmi.

Ott álltam a sok behívott, *csupaszra vetkőzött fiúk*, katonák között, az orvosi bizottság előtt. Még jó, hogy nekem nem kellett levetközőnöm.

Aztán ez is elmúlt, kibírtam!

Összeházasodnak?

Úgy vettem észre, hogy Katica ismerkedése a fiúval komollyá vált. Vagy talán nagyon unja a jelenlegi kis madárfészket, ahol lakik? Egyre komolyodik a helyzet, s elhatározták, hogy összekötik az életüket.

De mit tehetek én, ha nem tetszik a választottja? Nem sokat. Az én szüleimnek sem (és testvéreimnek sem) tetszett az én választottam. Ha szólnék ellene, az lenne a baj, ha megjegyzés nélkül hagyom... az is. Ki tudhatná előre, hogyan alakul az életük? Az mindenképpen tetszik, hogy mindketten egy véleményen vannak abban, hogy föltétlenül önálló lakásban akarnak lakni. Máris több helyen érdeklődtek.

A fiú családja rokonainak a Duna-parton, Ráckeve mellett volt egy nyaralója, oda jártak le hétvégeken, már mi is voltunk ott. Családja egyszerű munkáscsalád. A mamájával ott ismerkedtem meg; jólelkű, csendes asszony. Azonban a papát csak hallomásból ismerem, akiről viszont az hírlik, hogy valóságos vadember, türelmetlen és durva.

Abban a kérdésben egyetérttek velük, ha össze akarják kötni az életüket, akkor jobb, ha minél előbb összeházasodnak, mert a nélkül lakásügyben – illetékes helyen szóba se állnak velük. Annyi pénzük pedig nincs, amiből készpénzért vásárolhatnának egyet. Katica tehát odaköltözött, és kitűzték az esküvő napját.

Lányom esküvője

1981. június 13.

ISMÉT ESKÜVŐRE KÉSZÜLÜNK. Neki se hozott szerencsét a 13-as szám! Kati meghívta barátnőjét Ancicát, aki egyben a menyem nővére, természetesen férjestől; Laci lett a tanúja. Mi hárman mentünk: Attila, Miklós és én. A kocsit jól megpakoltuk. Az étel-ital és a tortán kívül vittünk étkészletet, edényt, terítéket, ágyneműt, ajándékokat, mindazt, amiben előre meg egyeztünk.

Az esküvő a XI. kerület, Bartók Béla úti házasságkötőteremben zajlott szép, ünnepélyes keretek között. Kánikulai hőség volt, mikor kiléptünk az esküvőről. Én is sofőrködtem, így a hosszú sötétkék ruhámban majd' begyulladtam, mikor a déli órákban a kocsikaraván elindult Ráckeve felé.

A fiatalok úgy döntöttek, hogy a Duna-parti nyaraló kertjében tarják a vendégek fogadását. Ott legalább összeismerkedik a két család. Azt mondták, hogy a költségeket ők állják, mert mindketten felnőttek, állásban vannak, nem akarják terhelni a családot, csupán némi segítséget vesznek igénybe a lebonyolításhoz.

Már előre szereztek sátrakat, külön minden házaspárnak, azokat előre felállították. Az ételeket részben ott fogjuk elkészíteni (például a gulyást), másrészt magunkkal visszük. A nászasszony vállalta a Stefánia-sült elkészítését, én a két nagy tepsi zserbó-szeletet, Katica kedvenc süteményét vittem magammal. Otthon sütöttem meg a háromemeletes tornyos-torta lapjait, elkészítettem és lábasban viszem hozzá a krémet. A

helyszínen állítom össze a különleges menyasszonyi tortát, amelyet anyuka különleges receptje szerint sütöttem.

Kicsit furcsálltam, hogy Béla idősebb nővére a családjával nem jött a szertartásra, ők a nyaraló kertjében várták a násznépet. A nagy meleg miatt alig vártam, hogy megérkezzünk, és átöltözzem a kempingezéshez. Az autóból kiszállva a pakolást rábízta Miklósról és Attilára, csak a ruhámat vettem elő és gyorsan bebújtam a legközelebbi sátorba, hogy átöltözzem.

Már kezdtem magamról leszedni a ruhát, mikor berobban egy koravén szikár nő (utána tájékoztattak, hogy Béla idősebb nővére), se köszönés, se bemutatkozás, csak gorombán rám szól, hogy: „*Ez a mi sátrunk!*”

– Ó bocsánat, csak átöltözöm, és már itt se vagyok! Nem foglalom el senki sátrát, – szabadkoztam. Ez a hangnem aztán „rokonságunk” következő idején is jellemző volt rá, még jó, hogy ritkán találkoztam vele. Később megtudtam, hogy ő már ilyen modortalan mindenkihez!

Túltettem magam a dolgon, nem is említettem senkinek, nem akartam rontani a hangulatot. Gyorsan kerestem egy csendes helyet, ahol a tortát összeállíthatom, és a süteményt fölszeletem.

Közben főtt a gulyás, a kerti fák alatt, rögtönzött asztaloknál tálaltunk és jó étvággal fogyasztotta el a társaság. Kellemes volt kint a szabad levegőn, fák alatt, majdnem mindenki fürdőruhát vett magára. Utána következett a Stefánia-szelet, majd közbeszúrva az italokat, terítékre került a földízített torta, nagy tetszést aratva. Délutáni pihenés közben véstesen fogott a nagy adag zserbó.

Este szalonnasütést rendeztek, közben társalogva telt az idő.

Bent a faház is tele volt fekhelyekkel, meg a sátrak, mindenkinek jutott éjjeli szálláshelye.

Ekképpen, kellemesen zajlott le Katicám szabadtéri esküvője. Bár a további életében is csak ennyi zavaró körülménnyel találkozott volna.

Másnap reggel a vendégek nagy része hazaszállingózott, dél-felé mi is fölkerekedtünk. A fiatal pár beutalóval Balaton mellett, Béla-telepen kapott üdülőjegyet, oda mentek nászútra.

Utána mindenki ment a maga útjára, akár csak én annak idején. Katica a leányszállóba, Béla meg haza, a mamához. Így kezdődött az életük, s egy ideig külön éltek. Később sikerült nekik Katica egyik kolléganőjétől a *Rózsadombon* inkább nyaralónak épült lakást kibérelni, ahol egy telet átfagyoskodtak. Gyönyörű helyen volt, de a hideg beálltával átjárta a szél, ezért kifűthetetlen.

Lakás után jár...

Katicát pedig a hivatalokban nem sok sikerrel kecsegtették. Telt-múlt az idő, a nyári lakban nagyon fáztak már, messze is esett mindkettőjüknek a munkahelytől, ezért úgy döntöttek, hogy leköltöznek Béla mamájához.

Mennyit kellett túrnie, főleg abban az időben, amíg együtt kellett élnie a családdal! Én is elkövettem azt a hibát, amit elkerülhettem volna. Saját hibámból okulva beláttam, nem helyes valami nagy demokratikus nézetre nevelni a gyerekeket. Én is azt hallottam otthon, s mindenütt hogy nem szabad senkit lenézni, mert minden ember egyforma... *Csak azt felejtették belém nevelni (és ugyanúgy adtam tovább), hogy ez nem érvényes a házasságra!*

Csak most látom, már jóval később, hogy mindnyájan ugyanabba a hibába estünk. Ha két végletből, más-más nevelési elvekkel induló családból származó emberek kerülnek össze, nagyon ritkán végződik jól az a házasság. A más nézetekből érkeznek olyan elviselhetetlen szokások, amelyek megmérgezik az együttlétet. Van, akinek nem számít, hogyan kell gusztusosan enni, hogy illik öltözködni, társalogni, viselkedni emberek között, társaságban. A másikat viszont nagyon zavarja, ha a párja, szerető társa nem ismeri, nem értékeli ezeket az

általános szabályokat. Ha nem is mindig, de leggyakrabban ezek a gondok okozzák az elhidegülést egymástól.

Míg korábban kinevettem, naivnak tartottam azt a régmódi elvet, hogy házasodni suba-subával, guba-gubával kell, most már azt mondom, hogy sok igazságot rejt magában ez a régi bölcsesség. Nagyon sajnáltam Katicát. Eszembe jutott az én szenvedésem, anyósom szárnyai alatt, nemcsak tőle, hanem családjának többi tagjától is.

Közben ígéretet kaptak arra, hogy kapnak engedélyt emelet-réáépítésre. Járták az utcákat, amelyek szóba jöhettek.

Autózunk...

AZT IGAZÁN nem mondhatnám, hogy könnyű dolgom Miklós mellett autót vezetni. Budapesten én is eligazodtam egyedül, de inkább gyalogosan. Autóval kicsit nehezebb annyi felé figyelni a nagy forgalomban. Ilyenkor jó volt férjem helyi ismerete, csak az okozott gondot, hogy mindig ő akart dirigálni, de ő csupán a célt tartotta szem előtt, nem a forgalmat és a lehetőségeket. Ebből aztán néha furák születtek ki.

Lányom látogatóba jött hozzánk. Mindketten még kezdő autósok voltunk. Ő nemsokára utánam vizsgázott, – annyival előnyt élvezett velem szemben, hogy a fővárosban, én vidéken tanultam vezetni, – ezen kívül ő ügyesebb, én kicsit bátrabbnak bizonyultam nála.

Elhatároztuk, hogy a fehér Wartburggal (Warbicsekkel) az országúton gyakoroljuk a vezetést. Szabadságát itthon töltötte, én dolgoztam. Attól félt, egyedül hogy jön ki a garázból, és az alig fél kilométer távolságra eső irodáig – hogy jut el egymagában? Megnyugtattam, hogy a folyópart melletti csendes úton talán nem is találkozik gépkocsival, ezért jöjjön csak bátran elé! A megbeszélt időben a nyitott ablaknál hallom a jelzését – mivel a parkoló épp’ ott volt – tehát épségben idetalált.

E csöndes délután – munkaidő végeztével – ketten nekivágunk csak úgy, cél nélkül, hogy tegyünk néhány kilométert városon kívül. Átvettem tőle a volánt, majd hazafelé ő vezet. Kiérve a városból, járművel alig találkoztunk. Csupán az volt számunkra a bökkenő, hol fogunk visszafordulni? Már elhagytunk egy, majd a következő falut is. Többször meg akartunk fordulni, de mindig akkor vettük észre a lehetőséget (pl. egy bekötő utat), mikor már elhaladtunk mellette. Kétjegyű számmal jelzett úton mégsem akartunk Y-fordulóval bajlódni – még útakadályt idéznénk elő, amíg sikerrel megfordulnánk! Megtettünk 25 kilométert, még mindig nem találtunk alkalmas helyet. Azzal vigasztaltam lányomat: nem baj, ha addig nem is, Budapesten, a Nagykörúton (fordulás nélkül) vissza tudunk kanyarodni! Rétság előtt az országhatár felé vezető út elején terjedelmes parkoló van. Végre! Befordultam, leálltunk. Az óriási izgalmat kipihentük, majd átadtam a volánt lányomnak és indultunk hazafelé, otthon minden baj nélkül beálltunk a garázsba, de ez utóbbi feladatot már én végeztem el. Ugyanis keskeny a hely garázsunk előtt, nem lehet egyenesen bejutni, mivel a garázskapu sokkal keskenyebb, mint az elő garázsunké volt az Ipoly-parton. Ráadásul itt, az egyik oldalfalnál végig polcok állnak, szűk a hely, kiszálláshoz a kocsi ajtaját csak balról lehet kinyitni.

Kerültem már olyan helyzetbe, hogy alig bírtam kijutni a garászból. Ugyanis előtte nem én álltam be előremenetben, a kormány sem állt a megszokott helyzetben. Ezért amikor lassan elindítottam az autót, s kezdtem vele farolni, éreztem, hogy baj lesz, mert a jobb hátsó részével már súroltam a fémpolcot. Elöl semmi hely, nem tudtam mit tenni, leállítottam a motort, s kinéztem, kitől kérhetek segítséget? A közeli garázs autószerelőjével találkoztam, őt kértem meg, próbáljon kimenteni a garászból. Sikerült, de neki se könnyen, s bizony az új gépkocsin csúnya horzsolások keletkeztek.

Én is csak több gyakorlás után értem el, hogy simán bejus-
sak. Később aztán már mások elismerését is kiérdemeltem,
akik kisebb kocsival nálam is többet bajlódtak, – míg én –
hosszú Wartburgommal könnyedén vettem az akadályt. Nos, a
lányom ezt tudva, most nem akart bemenni vele, ezért vettem
át a kormányt e művelet végrehajtásához.

Budapesten autózva haladtunk a zsúfolt, többsávos Rákóczi
úton, mikor megszólal férjürem, hogy térjek át a szélső sávba,
mert ott jobbra fordulunk. Kitettem az irányjelzőt, de csak
hömpölygött a sok kocsi, egyik se adott elsőbbséget, maradtam
hát a helyemen. A
férjem meg: –
mondtam, hogy
fordulnunk kell,
miért nem mentél
át a másik sávba?
Mire én csendesen
megjegyeztem: –
Máskor hamarabb
szólj, mert csak
azért, ha bekap-
csolom az irány-
jelzőt, az én ked-
vemért Budapest
forgalmát nem
fogják leállítani!

Warbicsek – a fehér Wartburgunk

Másik alkalommal
együtt utaztunk a
lányommal. Az út
végén fülembé
súgta: Anyukám! Miklóssal utazni... kész életveszély! Jó ideg-
rendszered van, hogy a hisztijét kibírod, én – helyedben – már
rég' kilöktem volna az autóból.

Találkozásom a lovakkal. – Egy verőfényes tavaszi vasárnap Warbicsekkel indultunk útnak, szülőfalumba akartam látogatni. Eleinte még ráhagytam a férjemre, válassza ki térképen az útvonalat. Jobb is, ha elfoglalja magát, velem kevesebbet foglalkozik. Ő azonban csak a „*toronyirányt*” nézi, nem az út minőségét, és késve jelzi, ha kanyarodni kell. Most is Nógrád megye erdős-hegyes, árkon-bokron keresztül vezető, kanyargós útjait választotta. Igaz, szép tájon, hűs erdőkön keresztül autóztunk, de kegyetlen rossz minőségű keskeny úton: hol erős magaslatokra föl, hol meredek lejtőkön le, néhány kilométer távolságon belül apró falvakon át, ahol nemcsak az emberek, de tehenek, tyúkok, kutyák épségére kellett vigyázni. Ezért sem üzemanyaggal, se idővel nem takarékoskodtunk. Amikor *végre kiértünk a 21-es útra*, mindjárt könnyebb volt vezetni. A gyér forgalmat kihasználva, négyesbe kapcsoltam, élveztem a sebességet. Egyszer csak rámszól: – itt, itt fordulj balra!

Igen ám, de az itt, máris itt volt! Indexeltem, próbáltam fékezni, hátha be tudom venni az éles kanyart. Azonban ilyen sebességgel – nem kellő rutinnal – nem sikerült az úton tartanom az autót. Ezer szerencse, hogy a kanyaron túl igen sekély árok húzódott, a jobb első kerékkel becsúsztam oda. Azt se tudtam hirtelen, hogy ilyen helyzetben nem szabad azonnal ellenkező irány felé kormányozni –, de én azt tettem. A hirtelen kormányzás miatt ismét az úton találtam magam, átlépve a felező vonalat. S jaj, nekem! – éppen akkor jön szembe egy parasztszekér, vasárnap lévén megrakva hat részeggel, akik hangosan kurjongatva, vészesen közeledtek felénk. Figyelmem rájuk szegeződött, s bár fékeztem, mégsem tudtam elkerülni az ütközést.

Rettenetes csattanás után amint kinyitom a szemem, a két ló a hátsó lábain áll, első lábaik ott kalimpálnak fölöttünk a levegőben... számomra mérhetetlenül hosszú ideig, pedig mindez pillanatok alatt zajlott le. Behunytam a szemem, gondoltam: itt már nincs mit tenni. Az történt ugyanis, hogy én

az ijedtségtől –, ők a meglepetéstől, – na, meg az ital hatására – nem álltunk hivatásunk magaslatán. Az egész társaságban csak a lovak uralták a helyzetet! Ösztönösen érezték, mit kell, vagyis mit nem szabad tenni! Még gyermekkoromban apukától hallottam, hogy a ló intelligenciája annyira terjed, hasonló helyzetben nem lép rá emberre. Ez most beigazolódott. A lovak ugyanis tőlünk ellenkező irányba, az úttest szélére rántották a rudat, meg a szekeret, részeg utasaival együtt, – ezért nem zuhantak ránk.

Kezdtem kicsit magamhoz térni, körülnéztem: Alig hittem el, de se nekem, se férjemnek semmi bajunk! Az ütközés csak az autót állította meg. Leállítottam a motort, miközben a szekeresek kerültek az ellenkező oldalon húzódó árokba. Gyorsan kiszálltam az autóból, odamentem hozzájuk, akik szép sorban leugráltak a szekérről – mindnyájunk szerencséjére, a sekély árokba, – az ijedtségen túl teljes épségben.

Kicsit később a fogat vezetője amolyan igazi nógrádi kanyargós káromkodásba kezdett, hogy tönkrement a kocsija! Ami ugyan nem volt igaz, később derült ki, hogy csupán a rúd kissé megrepedt, amivel minden baj nélkül haza tudtak menni. Magamban hálát adtam a Teremtőnek, hogy mindenki épségben megúsza.

Mivel a fogat vezetője ravasz észjárásával kezdte fájlalni a fejét, majd végtagjait, följánlottam – ha nem tudunk meg egyezni, hogy a CASCO alapján minden kárukat megtérítsem – akkor a szemben levő major telefonján helyszínelő rendőroket hívok. Abban az időben a KRESZ szerint ötvenezer forint fölötti anyagi kár, vagy komolyabb sérülés esetén tették kötelező a helyszínelést. Azt hiszem, mindnyájan jobban jártunk volna, ha ebben maradunk. A helyszínelő rendőr udvariassága ellenére, nem úsztuk meg büntetés nélkül. A motorházat megnyomta a fogat rúdja, magam nem boldogultam vele, a rendőr segített beindítani az autót. Aztán rokkant járművemet valahogy lépésben elvezéreltem egy közeli gyárig. Arra kértem az őroket, hogy a zárt udvarban hagyhassam a kocsit. Segít-

séget adtak, mi pedig a legközelebbi autóbusz-megállóhoz gyalogoltunk, s onnan előbb Salgótarjánba, majd átszállva, hazajöttünk.

Másnap a szerelővel együtt magam mentem az autóért, aki percek alatt elsősegélyt nyújtott a sérült autónak. Én pedig – hogy *ne fájjon* szegény Warbicseknek, – nyugodt tempóban, lassan-döcögve értem haza, illetőleg egyenesen a szerelő-műhelybe. Egy hét alatt rendbe tették, olyan volt, mint új korában.

Kollégáim azon csodálkoztak, hogy mertem karambol után másnap hazavezetni az autót, – ráadásul még ezután – nem félek beülni a kocsiba! Nekem ilyesmi meg se fordult a fejemben. De az a statisztika, amit akkor nemrég’ olvastam, bizony többször eszembe jutott: az, hogy új vezetők közül sokan az első két évben karamboloznak. Nos, én is közéjük tartozom. Azt a tanulságot azonban levontam, hogy kicsit csökkentettem a sebességen, mert nagyon merészen hajtottam addig. Óvatosabb lettem, s főleg férjem jelzéseire jobban figyeltem – *olyan értelemben, hogy nem kell mindig rá hallgatnom!* Most is jobb lett volna egyenesen továbbmenni, és alkalmas helyen visszafordulva, lassú tempóban közelíteni meg az éles kanyart.

A fogat vezetője jelentkezett Pásztón a kórházban, ahol megvizsgálták. Mikor fölkerestem, érdeklődésemre az orvos azt mondta, semmi baja nem történt az illetőnek, – aminek nagyon örültem. Az volt a véleménye, hogy valami hasznot akart húzni a dologból. Őt megbírságolták ittas vezetésért, tőlem meg a felezővonal átlépése miatt 3 hónapra bevonták a vezetői engedélyemet. Fellebbezésem alapján felére csökkentették az időt.⁴

⁴ Több évtizedes vezetésem során nem karamboloztam, de néhány gyakorlott vezető többször okozott kárt az általam vezetett autókban. Ezekről a kalandokról is beszámolok.

Kalandok a Wartburggal

EGY ALKALOMMAL Vác után *Rátót felé kanyarodtunk*. Akkor éppen azzal áztatott Miklós, hogy ott földeket parcelláznak. Szép hely, jó lenne venni egy telket, mondja, aztán majd építtetünk oda egy nyaralót. Akkor még néha hittem neki.

A falu végéfelé meg kellett fordulnom, ezért egy keskeny hídon álltam meg. Ő kiszállt, hogy majd segít. Jó. Megáll, idegesen mond valamit, össze-vissza gesztikulál a kezével, eszébe se jut, hogy a motor zúgása miatt egy szót se lehet hallani a kocsiban, a jelzései pedig érthetetlenek. Ugyanis nem azt tette, amit mások, ha segíteni akarnak valakinek, hogy érthető mozdulatokkal jelzik, szabad-e az út. Most is begurult, mert sosem bírja elviselni, ha én másik irány felé kanyarodom fordulás miatt, mint ahogyan ő eldönti magában. Most is ez történt, begurult... Na, gondoltam magamban, most rád ijesztek!

Gyorsan megfordultam, barátságos mosollyal integettem neki, aztán gyorsba kapcsolva, elszáguldottam mellette, ott-hagytam a hídon, a visszapillantóból láttam, még mindig hadonászik a karjával.

Jó messzire igyekeztem tőle, hogy megijesszem. Kicsit még megálltam, várakoztam, s csak aztán indultam visszafelé, hogy fölvegyem. Most már lecsendesedve nézett körül, és várakozott...

Fölvettem. Akkor komolyan figyelmeztettem, hogy én vagyok a kocsí vezetője, nekem kell eldöntenem, nem pedig neki, hogy jobbra vagy balra forduljak, és ha ilyen jeleneteket rendez, legközelebb, vissza se megyek érte. Ugyanis nem azt teszi, amit mások, ha valakinek segíteni akarnak, hogy érthető jelbeszéddel mutatják, hogy szabad az út, hanem csak össze-vissza gesztikulál a kezével, közben hangosan morog valamit... Arra nem gondol, hogy én a motor zajától egy szavát se értem.

Takarmányrépák potyognak az útra. Ez is egy kaland, de akkor nem Miklós ült mellettem, hanem egy kolléganőm és korábbi szomszédom. Ősz elején, betakarítás idején, együtt jöttünk valahonnan hazafelé Rétság felől. Érsekvadkert előtt egy teherautó kifordult elénk a dűlőútról, nagy rakományával. Még jó, hogy nem ütköztem vele. Ballag előttem olyan 25 km-es „sebességgel”, komótosan, végig a faluban, onnan kiérve is, hasonló tempóban. Eszébe se jutott kicsit lehúzódni jobbra, hogy el tudjak menni mellette, hanem továbbra is tartotta „nagy sebességét”. Én igyekeztem többször elhagyni a lassú járművet – sikertelenül. Főleg azért, mert folyamatosan az útra potyogtatta rakományát: takarmányrépák röpködtek szerteszét elém az útra. Sokáig nem tudtam megelőzni, ugyanis hol szemben jött valami, hol egy kanyar következett, hiába próbálkoztam, ő pedig még mindig nem húzódtott le. Utánunk egy piros Lada jött. Láttam, hogy annak vezetője is szeretne előzni. Végre, amikor egy olyan helyre értem, ahol jól be lehetett látni a szemben levő sávot, irányt jeleztem, és ahogy a rozoga Wartburgommal lehetett, igyekeztem megelőzni a lassú járművet. Mikor visszatértem a helyemre, megelőzött a piros Lada.

Alig haladunk néhány kilométert, egy lejtőn látom, hogy a Ladából kiszáll egy civil, s tárcsával integet, hogy álljak meg. Mit akarhat tőlem? – gondoltam magamban, majd megállok. Azt mondja, hogy ő rendőr, és én szabálytalanságot követtem el. Úgy-e, tudom mit? – kérdezi tőlem. Összenézek a kolléganőmmel, nem értettük a helyzetet, mert bizony én semmiféle szabálytalanságról nem tudok, az utasom se. Amíg engem föl tart, megérkezett a teherautó is, amit végre meg tudtunk előzni. Azt is megállítja, és igyekezett meggyőzni arról, bizonyítsa azt, hogy én szabálytalanul előztem. Akkor pedig én beleszóltam: ha arról van szó, inkább ő szabálytalankodott azzal, hogy a középvonal mellett haladt, s akadályozta a forgalmat, meg veszélyeztette az utána haladókat a teherszállítmányáról az útra potyogtatott rakományával. Szegény sofőr

nagyon megijedt, sajnáltam is ezért. Azt hitte, hogy őt akarja megbüntetni a rendőr.

Erdeklődésemre megtudtam, hogy az illető, aki leállított, a rendőrség sofőrje, s *ha kisémberek hatalmat adnak, akkor fitogtatni akarja a hatalmát*. Azt sérelmezte ugyanis, hogy ők nem tudtak megelőzni egy Wartburgot, ráadásul, amelyet egy nő vezetett! Egekbe kiáltó bűncselekmény! Holott nem én akadályoztam az előrejutását.

Mikor végre tovább indultunk, az utasommal kiértékeltek, aki akkor már legalább 20 éve vezetett, azt mondta, hogy teljesen szabályosan előztem, ő szólt volna, ha nem így lenne. Nos, a kis *Niemann* mégis följelentést tett, s szabálysértés miatt beidézték. Ráadásul azt állította a följelentésben, hogy én a Wartburgommal *kilőttem* a lassú jármű mögül, s a szemben közeledő, telt autóbusz utasait is „veszélyeztettem” az előzéssel! Szegény öreg Warbicsek, hogy örülhetett ennek a dicsőretnek, hiszen hogy tudna ő amolyan sportosan kilőni, mikor örül, hogy csendes tempóban ballaghat az úton. Az igaz, hogy megfelelő távolságra közeledett egy autóbusz velem szemben, de mikor egymás mellé értünk, én a saját sávomban haladtam, s a *telt autóbuszban* alig ülhettek ketten-hárman, mert én is megnéztem, ugyanis volt rá időm bőven, nem kellett izgulnom azért, hogy rendesen visszasoroljak a sávomba. De hát, aki ekkora hatalommal bír, miért ne túlozzon egy kicsit legalább (*vagy inkább mindenben*)?

Elmondtam mindent a rendőrtisztnek, aki a tárgyalást vezette úgy, ahogyan történt, s kértem, idézzék be az utasomat is tanúnak. Az illető rámnézett, amikor elmondtam a véleményemet, hogy a rendőr férfiasságát leginkább az bántotta, hogy nem ő előzhetett először! De hát a KRESZ szerint én voltam jogosult, mert utánam haladt.

Mit ad Isten? Megjegyezte a rendőrtiszt, hogy nem első esete „kollégájának”, már több ízben túllőtt a célon. Mégis megbírságot, mivel képes volt a *túlbuszó kisrendőr* arra is,

hogy elment megkeresni az autóbusz sofőrjét, akivel aláíratott valamit.

A férjem is elment a szembe jövő busz-vezető lakására, aki a következőket mondta: *„Igen, emlékszem az esetre. Hajnalban csöngettek, én aludtam, mert előző este későn érkeztem haza. Azt mondja a feleségem. Egy rendőr keres. Én megijedtem. Mit akarhat? Bejön, s elmondja az esetet. Akkor úgy megörültem, hogy nem engem jelentettek föl – mert annyit megyek, mindig akadhat valami csekélység, ami nem tetszik valamelyik rendőrnek – hogy aláírtam az előre leírt papírt, amit elem tett. Azt se tudtam, mi van rajta.”*

Ráadásul még a teherautó sofőrjét is megkereste a falujában, s aláíratta vele a szintén előre összeállított tanúvallomást! Ő is annak örült, hogy másról van szó, s nem őt vonták felelőségre, amiért az útra potyogtatta a szállítmányát... A rendőrszofőr pedig dúskált a tanúkban, mivel a kocsiban három rendőrt fuvarozott, nekem sajnos, csak egy tanúm akadt, azt sem idézték be. Mégis megbírságoltak egy csekély összeggel, de annak a felét elengedték másodfokon, mivel nem látták megalapozottnak a följelentést.

Nyugdíjba megyek

DECEMBER KÖZEPÉN üzenetet kaptam, hogy várnak a főnökségen. Kérelmemre elfogadták a nyugdíjazásomat. Föjlajánlották, hogy a meglevő szabadságomat pénzben megválthatom, a további napokat nem kell benn töltenem, kapok egy bizonyos összeget, és 1980. december 30-i hatállyal nyugdíjba mehetek.

Végre! Ujjongva mentem vissza a szobámba. Nagy kő esett le a szívemről. Megszabadulok! Nem is mentem, hanem futottam, vagy legjobb jelző rá, hogy menekültem onnan! Ahogy korábban szerettem a munkámat – beleértve azt a helyet: az épületet, és mindent, ami körülvelt itt korábban az emberekkel, akikkel naponta eltöltöttem azt a sok-sok órát – és örömmel

dolgoztam e falak között, most úgy futottam onnan, mint akit ostorral kergetnek! Negyedóra se kellett ahhoz, hogy összepakoljam néhány személyes holmimat, és örökre otthagyjam most már a rossz emlékü helyet.

Készülődés közben bekopogott hozzám egyik kolléganőm, arra kért, ne siessek annyira, mielőtt elmennék, nézzek be az irodájukba. Néhányan kis ünnepséggel búcsúztak tőlem, megajándékoztak, ami jól esett a rossz emlékek mellett, ami engem ebben a házban ért az utóbbi időben.

Negyedóra sem kellett, hogy elkészüljek, és nem mentem, hanem valósággal *elmenekültem onnan*.

Hazafelé találkoztam a titkárunk feleségével, aki csodálkozva azt kérdezte tőlem, hogy sikerült ilyen karcsúra lefogynom? Csak annyit válaszoltam: nem ajánlom senkinek utánózni azt a terápiát. Ezek szerint „kedves” férje biztosan nem dicsekedett otthon, mik történnek mostanában az apparátusban, aminek ő az első számú kiagyalója!

Miklós

Munkahelye beolvadt a Gödi Termelőszövetkezetbe. Addig Vácon dolgozott, s most messzebbre kell járnia. Amikor lehet, reggelenként Vácról, egyik kollégája autójával mennek az autóbusz megállójától túlzottan távoli telepre.

Mióta nyugdíjban vagyok, sokat utazom. A benzin nem drága, gyakran megyek Miklóssal, én fuvarozom a telephelyre, amikor kiszállásra kell mennie, s még pénzt is kapok érte, mert a cég megtéríti.

Egy őszi hajnalon ijedten ébred Miklós. Nem tudtam, mi nyugtalanítja annyira. Kétségbeesve mondja, hogy a hajnali busszal már nem tud elmenni, mert arról lekésétt, és neki hat órára Vácon kellene lennie, onnan többen együtt indulnának kiszállásra. Ijedt arcát látva, eszembe jutott, hogy a sok rossz tulajdonsága mellett a munkát illetően nagyon gondos és lelkiismeretes mindig.

– És ez miért olyan nagy gond? – tettem föl neki a kérdést. Én is fölkelek, gyorsan elkészülünk és elviszlek Vádra kocsival. Igaz, nem szeretek sötétben vezetni, de visszafelé már világos lesz. Oda fogunk érni idejében – nyugtattam meg.

Gyors készülődés, indulás a Warbicsekkel. Még sötét volt, mikor kiálltam a garázból. Jó tempóban haladtunk, mert az útviszonyok megengedték. Már elhagytuk Rétságot, az erdei parkoló után a félhomályban az úton, lassú tempóban egy csoport őzike halad át előttem. Nem mentem olyan gyorsan, hogy kárt okoztam volna az állatokban. Szerencsére mind épségben átértek az út másik oldalára, s amikor a közelükbe értem, megálltak, és visszafordulva felém, csodálkozva néztek rám a sötétben, az autó reflektorfényében ragyogó szemükkel... Olyan kedves jelenet volt, egészen meghatódtam, ahogy láttam őket a közelben mind felém fordulva.

Több alkalommal itthonról, együtt indulunk máskor is, amikor Miklósnak egyedül kellett kiszállásra mennie, de az is előfordult, hogy reggel a szokásos időben elment, aztán én a megbeszélt időben fölvettem őt a cégnél. Ilyenkor út közben valamelyik jó vendéglőben ebédelünk, vagy ha estefelé végeztünk, akkor megvacsoráztunk.

Sajnos, egyre rövidebb időt tölthettem a kertben is, mert férjemmel az utóbbi időben egyre gyakrabban, mindig történik valami... Vagy csak itthon került kórházba, akkor minden nap abba kellett hagynom a munkát, hogy délután meglátogassam a nyűgös betegemet. Amikor Budapesten kezelték valamelyik klinikán, akkor napokra itt kellett hagynom szeretett kertemet. Ezért aztán sosem volt olyan, amilyennek szerettem volna.

Lakáscsere óhajok

Többször próbálkoztam már korábban is Budapestre kerülni – lakáscserével – mivel két fiam ott járt iskolába-egyetemre, most pedig a lányom és nagy fiam él és dolgozik a fővárosban. Persze, ez akkor elég nehezen ment, mégsem – lett volna –

megoldhatatlan, ha nem éppen egy ilyen emberrel kötöm össze a sorsomat.

Most is mindig, különféle ötletekkel állt elő, pedig nem kértük a segítségét, ismervén, hogy nem lehet rá számítani. Első ötletként azt ajánlotta, hogy költözzünk Fótra! Állandóan azt emlegette, hogy ott lehet telkeket vásárolni... Arra nem is figyelt, hogy igazán nem éreztem kedvet egy házépítés terheit magamra vállalni. Aztán egy alkalommal, elhívott a fővárosi Mátyás király útra, ahol egy óriási nagy telken épült hatalmas házat mutatott, s magyarázta, hogy neki ott kilátás van lakás-cserére... Kisült, hogy valamilyen országos vezető állásúak villája az épület... De ez is jó ötlet neki, mert hónapokig lehetett ezzel kapcsolatban különböző ötletekkel előállni.

Utána jött azzal az ötlettel, hogy Érden van egy háza... Azt eladja, amivel hozzájárul a cseréhez. Ezzel is eltelt legalább egy félév, amíg kisült, hogy légbuborék az egész.

Következő segíteni akarása (!) a fővárosban, a Vöröshadsereg útjához kötődött. De ez már igazán komoly, mondta nekem otthon. Megjelölte a házszámot is, én pedig beírtam a jegyzetfüzetembe. Egyszer Budapesten járva, vettem a fáradságot, és végigmentem a hosszú úton, aztán amikor közeledtem a megadott házszámhoz, éppen előtte – hirtelen vége lett az útnak, illetve az épületeknek, mivel olyan házszám már sehol sincs, amilyet megadott nekem!

De még ez sem elég. Elmondta, hogy Vácon a Március 15. téren a lakást, ahol együtt lakott az előző feleségével, tulajdonképpen ő kapta. Akkor történt, hogy elvált neje (a nőtestvérével együtt) ki akart onnan költözni egy új lakótelepre, ahol szövetkezeti lakást kaptak, s a régit – mivel tanácsi lakásról lévén szó – vissza kellett adniuk. Férjem egyre erősítette, hogy neki onnan pénz jár és az ügy lebonyolításával megbízott egy ügyvédet. Nevet is említett, amit én megjegyeztem magamnak. Olyan konkrétumokról beszélt, hogy már majdnem elhittem neki. Némi kétség azonban élt bennem, ezért fogtam magam és elmentem a kollégájához Vácra, akivel évek óta együtt

dolgozott már, és régóta ismerem. Gondoltam, hogy jogász lévén, biztosan ismeri azt az embert, akit megnevezett Miklós az ügylet lebonyolításával. A DCM bejáratával szemben, egy magánházban volt az irodája, előző telefonbeszélgetést követően útra keltem. Elmondtam, mi járatban vagyok, s megkérdeztem, ismeri-e a megnevezett ügyvédet. Azt mondta, hogy olyan nevű ügyvéd sem a munkaközösségben, sem Vác területén nincs.

Mikor látta, hogyan érintett a válasza, azt mondta, hogy kollégája amolyan „bohém ember”. Igen, bohémságával már éppen elég bonyodalmat okozott nekünk – gondoltam magamban.

Innen is „kellemes” érzésekkel távozhattam.

Látogatom a gyerekeket

Most, hogy már végre szabad lettem, elhatároztam, hogy gyakrabban látogathatom majd a gyerekeket. Gyuri fiam családjával akkor bérlakásban, a Szabadsághegyen lakott, azonban kezdő bevételükhöz mérten költségesnek bizonyult. Lénárd aranyos kisfiú, szépen fejlődik, de nagy kópé. Veszélyes dolgai vannak. Folyton a konnektorokkal akar játszani. Már mindenféle dugót megvásároltak óvintézkedésül, hogy ne tudjon hozzáférni, mégis mindig ott settenkedik, és újból próbálkozik.

Gyakran járok hozzájuk. Élvezettel figyelem a kis kópé testi és szellemi fejlődését. A kellemes környezetet azonban anyagilag nem lehet sokáig fenntartani, főleg hogy Ági gyesen van, kevés a jövedelmük. Gyurinak nagy próbatétel minden nap beszerezni a háztartáshoz szükséges dolgokat, és a kanyargós úton közlekedő buszon utazva cipekedni a hegyre. Családi ösztökélésre próbálkozniuk kell a kerületi tanácsnál valamilyen ideiglenes megoldással, mert ez a bérlakás fölemészt minden jövedelmüket.

Sok utánjárást követően sikerült valami megoldást találni – ami nem mondható éppen ideálisnak. A *Táltos utcában* utaltak ki részükre egy szükséglakást; rozoga-régi, körfolyosós ház

földszintén, egy szoba-konyhás, amihez semmi más nem tartozik. WC a folyosó végén, a konyhában egy falikút, a vízcsap fölött egy akkora lyukkal, hogy egy kis jóakarattal át lehet látni rajta a szomszédba. Középen áll a mosógép, zsinórjától alig lehet közlekedni a kis szoba felé.

Nehéz hónapokat kellett ott átélniük, de csak így juthattak hozzá végleges lakásépítési lehetőséghez. Ugyanis ezzel egyidejűleg pályázhattak a második kerületben épülő egyemeletes, négylakásos házban új lakásra, alatta hatalmas garázzsal. Ehhez igényelték a kerületi tanácstól szociális támogatást, és OTP kölcsönt, még egy gyermekvállalással! A beugróhoz jól jött az összeg, amit én a szüleim örökségéből juttattam a fiamnak. Új lakásuk viszont gyönyörű zöldövezetben épül, egészséges, normális lakhatási lehetőséget jelent majd számukra.

Sportcsarnokba járok

Mióta nyugdíjas lettem, jelentkeztem a Sportcsarnokba, ahová hetenként kétszer délutánonként járok edzésre. Jól érzem magam ott a sok ülőmunka után. Addig jártam ide szorgalmasan, amíg sikerült a város határában egy zártkert bérletéhez jutnom. Egyik kolléganőm szólt nekem, mert tudta, hogy érdekel a dolog. A Kábelgyár fölötti részen fekszik a terület, kocsival az udvarunkból majdnem 5 kilométerre. Ezután már minden szabadidőmet ott töltöm.

Párom meg tovább űzi érthetetlen dolgait. Most is mi történik? Szeptemberben bementem valamit vásárolni egy kis üzletbe, akinek tulajdonosát már nagyon régen ismerem. Beszélgetés közben kezembe adott egy írást, amin a következő szöveget olvastam:

1978.08.16-án kelt „Bon 4000.- azaz Négyezer forintból, mely összeget 1978. aug. 22-én visszafizetek. Aláírás: N. M. Rákóczi út 48.”

Elmondta, hogy férje gyakran együtt utazik Miklóssal Budapestről, ahol vásárolni szokott. Legutóbb kölcsön adta neki a megjelölt összeget, s amiről nyilván „megfeledkezett” N. Úr. *Igen, szokás szerint meg szokott feledkezni hasonló kötelezettségeiről! – gondoltam magamban.* Nem mondom, hogy a legkedvesebb hangnemben tettem említést neki, mikor hazaérkezett. Másnap rendeztem a tartozást, s tőle igyekeztem bevasalni fizetés után, ami nem mindig sikerült.

Azonban hiába fogadkozott, nemsokára egy délután bejön hozzánk a szomszédunk, akivel korábbi években a Városházán együtt dolgoztam. Leültettem, majd szabadkozva elkezdte mondókáját, amiért bejött. Ne haragudjak, hogy nekem szól, de Miklós kölcsön kért tőle... Persze, neki sem adta vissza! Azonnal kifizettem. Mikor hazajött, alaposan összevesztem vele, s megmondtam, hogy én az ilyen dolgokat nem tudom megszokni. Gondolkozzon el a viselt dolgain...

Lénárd iskolás

1982. ősz

GYÖNYÖRŰ ZÖLDÖVEZETBEN, a II. kerületi Zöldlomb utcában van az új lakásuk. Már átköltöztek, ismerem a házat, a környéket, mivel költözés előtt segíteni mentem hozzájuk, amikor rendezkedtek. Akkor még Kati lányoméék az anyósnál laktak, emlékszem, munka közben Béla jött föl értünk, és Trabanttal vitt hozzájuk, ebédre. Valami sóletre voltunk hivatalosak, amit bizony én nem szeretek, s ez amúgy is édes volt, nekem nem ízlett.

Menyem nemsokára megbetegedett a pajzsmirigy-problémái miatt ezért többheti kezelésre kórházba került. Akkor is én mentem hozzájuk, mert iskolakezdés lévén, kis Lénárdot nem lehet magára hagyni.

Díszpintyek

Lénárdnak egy kalitkában két kis díszpintye élt. Fűtési idény előtt már reggel és este elég hideg volt, a kalitkát pedig kitették az erkélyre, közel a gáz-kimenethez. Már előző este gyanús gáz-szagot éreztem, s mivel fiam még nem tért haza, ezért bátorságot vettem és bekopogtam az akkor még általam nem ismert szomszédhoz. Udvariasan átjött, megnézte, de semmi rendellenességet nem tapasztalt, így megnyugodtam. A kalitkát éjszakára bevittük a fürdőszobába, nehogy megfázzanak a madárcák.

Másnap reggel éktelen sírásra, jajveszékélésre ébredtem. Rohanok, hogy mi történt? Lénárdka áll a fürdőszobában és vigasztalhatatlan, mert az egyik kismadár élettelenül hevert a kalit aljában...

Biztosra vettem, hogy nemhiába éreztem tegnap kint a gáz-szagot, az ártott meg a kismadárnak. Csak úgy tudtam nyugtatni a kis lurkót, hogy amikor hazajövünk az iskolából, szép temetést rendezünk neki. Délután aztán a kert sarkában eltemettük, síremléket állítottunk neki és virágot helyeztünk rá. Jól éreztük magunkat, reggelenként együtt sétáltunk az iskolába, délben eléje mentem. Nem sok dolgom volt, nap közben pihentem a kerti fák alatt. Néha bementünk a menyemet látogatni a János kórházba.

Libák

Nemsokára történt, talán a húsvéti iskolai szünetben. Eljöttek nagyszülőket látogatni. A finom ünnepi ebéd után jól esett egyet sétálni. Az **Ipoly-part** felé indultunk. Megálltunk az egyik ház rácsos vaskapuja előtt, ahol abban az időben az udvaron még libákat neveltek. Az egész libacsapat odagyűlt, nagy gágogással fogadtak bennünket, némelyik röpködött felénk. Lénárd akkor olyan meghatottan – hogy alig lehetett hallani – megszólal: **Kezicsókolom, liba!** Belőlünk kitört a nevetés, mert ő, mint városi kisgyerek, nemigen találkozott ennyi gágogva röpködő libával...

Új autó

1982. október

ELADJUK A FEHÉRET. A Wartburggal már annyi bajunk volt, hogy nem bírtam türelemmel, levélben kértük, hozzák előre az új kocsi átadását. Megkaptuk az értesítést az átvételére. Igaz, akkor nem kaphattuk meg az igényelt Skodát, arra tovább kellett volna várni. Mivel most van rá szükségünk, ezért megint Wartburgot vásároltunk, és a kért (piros) szín helyett csak más színekből választhattam.

Egy zord napra esett az átvétel időpontja. Miklós egyik kollégáját kérte rá, hogy műszakilag segítsen a kocsi kiválasztásánál, mert én még mindig nem értek a szerkezethez. Csepelre kellett mennünk. Már nagyon sokan várakoztak a telepen, mire mi odaértünk, és későre járt az idő, mikor sorra kerültünk. Teljesen besötétedett, amikor a telepen kívüli benzinkútnál teletankoltuk az új autót, s út közben eleredt az eső, még az orromig se láttam. Sosem szerettem sötétben vezetni, pláne új, ismeretlen kocsival... De mindegy, valahogy haza kell vinni az autót, mert Miklós kollégája nem tudott megvárni bennünket. Úgyis sötét van, s a bejáratós kocsival különben sem lehet szárguldozni, mert kíméletet igényel. Lassan poroszkálva értünk haza. Egyelőre két kocsink van! – ha a régit annak lehet még nevezni.

Nem sikerült a környéken garázst kerítenünk, de nem akartuk az új szerzeményt a másik mellett az udvaron rohasztani. Ezért a szomszédos utcában *Marka* néninél, egy idős szlovák nyelven beszélő ismerősömnél tudtam tető alá vinni az új kocsit. *Marka* nénit régen ismerem, amikor még kisgyermekeim mellett otthon bedolgozóként palóc szőtteket gyártottam, a központban ő takarított. Nála az udvarban van egy fedett szín, fél évig ott pihent az autónk. Nem esett messzire, ha valahova menni akartunk, nem jelentett megerőltetést az a séta.

Feladtunk egy hirdetést, hogy mielőbb megszabaduljunk rozoga autónktól, a szegény, kiszolgált fehér Warbicsektől, mielőtt még szétmenne az udvaron. Többen jelentkeztek, míg végre-valahára eljött megnézni két férfi Salgótarjánból, akik látták, milyen lerobbant állapotban van. Nekik megfelelt, mert mindketten értenek a szereléshez, és Wartburgokat vásárolnak, s az alkatrészekből állítanak össze használható járműveket. Azt mondta a vevő, mondjam meg a szerelőnek, szégyellje magát a kocsi állapotáért. Ha én meglátom egy év múlva, nem fogok ráismerni. A leánya Egerben tanul a főiskolán, neki fogják újjávarázsolni, ő közlekedik majd vele.

Sötét téli este indultak el az udvarból. Az erkélyről néztük, amint Salgótarján felé kanyarodnak, meg akartunk győződni róla – és lányommal azért imádkoztunk – hogy legalább valameddig bírja szegény öreg jószág... Bár két hozzáértő szerelőnek nem olyan gond, ha út közben meghibásodik benne valami, mint nekem, mert ők újra el tudják indítani. Megkönnyebbülés fogott el, hogy megszabadultam tőle. Azonban eszembe jutott, hogy mióta vezettem, milyen sok helyre eljutottunk vele. Kirándulásokra jártunk, ezzel utaztunk a fürdőhelyekre és a gyerekek látogatására.

Egy kolléganóm – és az előző házban szomszédom – Budapestre költözött. Fia megnősült, akik közel laknak Gyuri fiamék lakásához. Arra gondoltam, hogy Margóék az itteni garázst még nem adták el, mert a Nyírjesben is megvan a nyaralójuk, gyakran lejárnak ide. Amennyiben ideadnák használni a garázsukat, ők igénybe vehetnék Gyuri garázsát Budapesten (lakásuk alatt akár három autó is elfér). Margó fiának a drága nyugati autója kint, a szabadég alatt áll. Sikerült megállapodnunk, bár tőlünk a helybeli garázsuk elég messzire esik, mégis jó megoldásnak bizonyult addig, amíg felépül a mienk. Ugyanis az Ipoly-parton kaptunk lehetőséget egy garázs építésére.

Új autónkat tehát a Lenin lakótelepen helyeztük el Vadasék garázsában. Amíg megvan a régi, azzal eldöcögünk odáig, ott

átülünk a másikba. Így ment egy darabig. Utána jó időben sétának fogták fel a távolságot, esőben és hidegben pedig a helyi autóbusszal mentem az autóért, ha valahová mentünk. A buszmegálló a házunk előtt van.

Akkor már nyugdíjban voltam, s ha férjem kiszállásra ment, gyakran vittem a Wartburggal, ilyenkor fizették a költségeket. Amikor éppen Pestre ment hivatalos ügyeket intézni, oda is én fuvaroztam. Ilyenkor meglátogattam valamelyik gyermekem családját. Most a hivatalos ügyeit befejezve, lányomhoz készültünk az Amerikai útra. Újpesten, az egyik piros lámpa előtt várakoznom kellett. Egyszer nagy csattanás, valaki nekem jött. Hátra nézek, egy fekete Volga áll mögöttem, ill. az én kocsim állította meg, mert a vezetője úgy látszik, elbámészkodott. Megijedtem. A kocsni vezetője kiszállt, azonnal bekopogott az ablakomon, elnézést kért a koccanásért. Közben a lámpa zöldre váltott, nem lehetett feltartani a forgalmat, megbeszéltük, hogy csendesebb helyen tárgyaljuk meg a teendőket. Bekanyarodtunk egy mellékutcába. A kocsiból kiszállt három katonaruhás tiszt, hozzám jöttek, bemutatkoztak, bocsánatot kértek, s egyben Nőnap alkalmából minden jót kívántak...

Magamban arra gondoltam: köszönöm, már megvan! – Az autó utasai a Kecskeméti Polgári Védelem tisztjei és a sofőr szabadkozott, hogy 20 éve balesetmentesen vezet (hivatásos vezető), de még ilyen nem történt vele, – valahogy most elkalandozott. Hát, – ilyen is történik néha!

Félrehúzódtunk egy mellékutcába, ahol kitöltöttük a nyomtatványokat, megnéztük a kocsit, hátul a bal oldali lámpa tört össze, s nem tudtam kinyitni a csomagtartót sem. Na, gondoltam, ott van 50 tojás, amit lányomnak viszek, vajon épségben maradtak-e? – Majd meglátjuk, ha odaérünk az Amerikai úti Klinikára. Körülményesen kellett tovább vezetnem a nagy forgalomban, mert csak menet közben vettem észre, hogy hátul az index se működik, ezért a lenyitott ablakon a kezemmel integettem, amikor balra kellett kanyarodnom. Megúsztuk,

odaértünk az Amerikai útra. A Klinikán kértünk segítséget, kinyitották a csomagtartót. Legnagyobb csodálkozásomra a tojások épségben megúszták az ütközést. Kipakoltuk a többi holmit is, aztán hazafelé egy vendéglőben megebédeltük, majd kerestünk egy szerelő műhelyet, ahol kijavították a hibákat. A kárt a biztosító fizeti, amit otthon kell intéznem.

Váci hídnál

Budapestre utaztunk menyemmel, és lányomnak az akkor alig másfél éves kisfiával, kedves Dani unokámmal. Nálam töltötte a húsvétot a kisfiú, most visszük haza az új Wartburggal. Vác előtt a hidat renoválták, csak egy útsávon lehetett közlekedni. A híd előtt a jelzőlámpa pirosat mutatott, én harmadikként várakoztam a zöld jelzésre. A visszapillantó tükörrre tekintve, arra lettem figyelmes, hogy a hegyről lefelé egy piros Skoda teljes sebességgel közeledik felénk. Nem akartam hinni a szememnek, miért nem lassít? – hiszen mindjárt ideér! Körülnéztem: sehová se tudok menekülni előle. Előttem két kocsí, balra a lezárt résznél munkagépek, jobbra pedig árok és erdő...

Csak annyi időm maradt, hogy szóltam menyemnek, kapaszkodjatok, fogd meg jól a kis unokámat, mert ez az örült nekünk jön. Alig mondtam ki, rettenetes csattanás, és valóban nekünk vágódott. Alaposan megijedtünk mindnyájan. Szerencsére, ép bőrrel úsztuk meg, mert az ijedtségen, na meg a gépkocsiban történt káron kívül nem történt nagyobb baj. Gyorsan kiszálltam, hátra mentem. Az autót egy idős, sötét bőrű férfi vezette, kocsija tele rajkókkal. Nem mondom, hogy túlságosan finoman kérdeztem tőle:

– Mi baja Magának? Árulja el, miért nem fékezett? Nem látta, hogy több kocsí várakozik a piros lámpa előtt?

– Láttam, – válaszolta röviden, de *egy fékem se működik!*

– Hogy mer közlekedni ilyen lejtőkön, ráadásul ennyi gye-
rekkel? – tettem föl az utolsó kérdésemet. Be se vártam a

válaszát, benéztem a kocsi ablakán. Hátról és az első ülésen hat kis purdó szorongott, akik szerencsére szintén ép bőrrel úszták meg a nagypapa könnyelműségét.

Aztán fölkertem az urat, állítsa ki az ütközésről a nyomtatványokat. Persze nála nem volt betétlap, az enyémekeket használtuk föl. Először szabódott, de mikor megmondtam, ha nem hajlandó önként aláírni, és elismerni a felelősségét, kénytelen leszek rendőrt hívni, épp' elég tanú látta, mi történt. Megszeppent, aláírta a nyomtatványokat. Az előttünk álló kocsi utasai tanúként szolgáltak.

Bajba voltam, mert a kocsiban kár keletkezett, nem tudtuk kinyitni a csomagtartót, és olyan érzésem támadt, amikor elindultam vele, mintha a kocsi teteje is megmozdulna (mozgás közben mindig zaj hallatszott), nem működtek az indexek, sem a jelzőlámpák. Most mit tehetek? Megbeszéltem menyemmel, hogy megpróbálok nagyon lassan bemenni Budapest első autóbusz-megállójáig, onnan telefonálok a lányomnak, hogy jöjjenek eléjük, mert én nem merek bemenni a nagyvárosi forgalomba ilyen autóval.

Hamzsabégi úton

1983. decemberében

KATÁM SZEMPONTJÁBÓL már szinte tarthatatlan helyzetben éltek az anyósnál. Sok utánjárást követően a Hamzsabégi-úton, egy lepusztult környezetben kaptak, szintén lepusztult épületben egy lakást, ideiglenes jelleggel, amíg az építkezéssel elkészülnek. Addig is próbálták lakályossá tenni otthonukat. Nem volt könnyű dolguk. Nemcsak tisztasági festésre volt szükség, komolyabb javításra szorult az egész lakás. Az ablakkereteket a konyhában nem lehetett kinyitni, illetőleg azért nem lehetett kinyitni, mert kiesett volna.

Az előszobából nyílt egy kicsi helyiség (talán kamra céljára szolgáltatható valaha), azt alakították át zuhanyozónak, addig a

kifűthetetlen konyhában, dermesztő hidegben, lavórban kellett tisztálkodni.

Katica mindig ügyesen rendezkedett, jó érzéke és ízlése volt hozzá. Itthonról elszállítottuk neki a kisszoba bútorát, amit korábban ő kapott még a Lenin lakótelepi szobájába. Sikerült berendezkedniük, szerény, de rendes lakásuk lett. Danika már oda született 1984. január 2-án. Egyszóval: már az ő születése idején sokat kellett nyelnie Katicának. Kivédhetetlenül ellentétes nézeteket vallott minden vonalon Béla és az egész családja. Igen, ha két végletből érkeznek... Az is egy külön szám, ahogyan Béla családja viszonyult hozzájuk, s az is, hogy az egész háztartás és az építkezés minden gondja-baja Katicára nehezkedett. Béla kényelmessége nem ismert határt.

Építkeznek

ABBAN AZ IDŐBEN gyakran tartózkodtam Budapesten. Mindig mentem a lányomhoz, amikor hívott, mivel Béla mamája közvetlen közelből sem tudott annyit segíteni nekik. Ha véletlenül én nem mehettem, s mégis őt hívták, mindig sietett, arra hivatkozott, nem maradhat, mert „*mit mond az öreg*”? Amikor csak tehettem, vigyáztam rá, és sétáltattam Danikát, főztem, hogy ők nyugodtan dolgozhassanak az építkezésen. Mindig telekocsival érkeztem hozzájuk, amivel tudtam, segítettem őket. A kertben, termett gyümölcsből, befőttekből, szörpből mindig teleraktam a hatalmas csomagtartót.

Hányszor előfordult, hogy én itthonról hamarabb fölértem (igaz, kocsival), mire Béla fölkel az ágyból. Emlékszem, egy szombati napon már 11 óra körül járt az idő, Katica idegeskedett, mert valami fontos intéznivaló miatt kellett sietniük az építkezéshez. Béla csak trónolt nyugodtan a WC-n (órákat tud ott tölteni), hogy húzhassa az időt...

Nem szeretek beleavatkozni a dolgaikba, de akkor megjegyeztem: azért jövök 90 kilométerről ide, hogy haladjatok az építkezéssel, hogy nyugodtan dolgozzatok, akkor elvárom,

hogy ilyenkor te is szorgoskodjál. Persze, nem sokat ért, mert Mátyás király megénekelte lustája hozzá képest fürge gyerek lehetett! Eddigi életemben még ilyen tunya emberrel nem volt szerencsém találkozni

Tetőtér

Az már biztos: nem az ő, hanem Katica lányom érdeme, hogy a tetőtér, ilyen körülmények között, ha lassan is, de elkészült, s *1987. őszén beköltözhettek az Ábel Jenő utcai tetőtérbe.*

Lassan, de szépen berendezkedtek kényelmes, nagy lakásukban. *Emese* már ott látta meg a napvilágot *1988. május 16-án.*

Ez is olyan zűrös körülmények között történt, mint Danika születése idején. Béla hozzátartozói a kórházban és otthon egyaránt kínos helyzetet teremtettek Katám számára. Amíg lehetett, ottmaradtam, hogy segítségére lehessenek. *Emese* születésekor csak másnap mehettem föl, mert Danikát haza hoztam Balassagyarmatra, hogy az utolsó nehéz napokban ne legyen rá gondja, s ezért a kórházban látogattam meg. Margó jött velem. Emlékszem, hogy Katica reggelre várta Bélát, de ő csak utánunk, dél felé érkezett. Akkor már köztük eléggé megromlott a kapcsolat, de még nemigen tette szóvá előttem, bár titkolni nem tudták, mert otléteim alkalmával több kellemetlen jelenetnek lehettem tanúja.

Minden fontosabb volt Béla számára, főleg sakkpartnerei, mint kórházban levő felesége és családjának a helyzete. Katica nagyon le volt gyengülve fájt a lába, mikor hazakerült szülés után. Pihenésre, gyöngédségre lett volna szüksége, de nem kapta meg. Béla elvárta volna, hogy pihenés helyett vacsorákat adjon a barátai számára, akiket sakk-partira odacsődített.

Egy teljesen primitív barátja illuminált állapotban jelent meg az alig egyhetes újszülött látogatására (!) sakkozni! Akkor én egy napra hazajöttem körülnézni, s visszaérve a lányom sírva mesélte nekem a jelenetet. Olyan állapotban volt, hogy

lábra sem tudott állni. Béla családjának egyik tagja olyan megjegyzést tett rá, hogy neki szülés után egy nappal főznie kellett, – azt hitte, hogy Katica kényeskedik. Még én is fájón gondolok vissza ezekre a nehéz időkre, képzelem, mit élhetett át ő akkor!

Üdülések

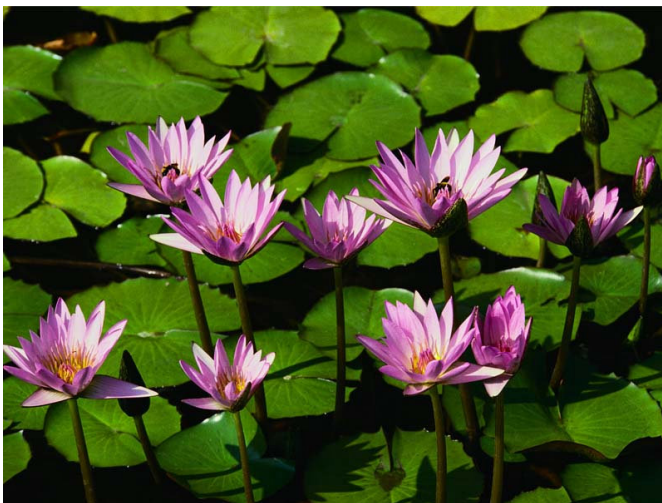
Jó volt az a gyakorlat – még ha akkor, a sokak által „ÁTKOS”-nak nevezett időszakban vezették is be –, hogy szakszervezet útján üdülőjegyhez jutottunk⁵. A balatoni nyaralások mellett már akkor is gyakran kértem üdülő beutalót, amikor egyedül éltem a gyermekeimmel. Egyszer Siófokon, aztán Mátraházán, téli üdülésen, Parádon háromhetes gyógykúrán, s ki tudja, még hol. Mióta ismét házasságban élek, most is gyakran vesszük igénybe a kedvező lehetőséget. Többször voltunk Hévízen, télen is.

Egy alkalommal nagy hó esett éppen, én azonban mindig lementem a tóra úszni, valahogy nem szívesen ültem bele abba a viszonylag kevés vízbe – ahol annyian áztatták magukat... *Magamban ezeket a zárt térben lévő medencéket LAVÓR-nak nevezem.*

Nagyon élveztem még télen is a Hévízi-tó kellemes meleg vizét. Első alkalommal, amikor a szabad vízre készültem, a fizető-ablaknál megkérdezték tőlem, tudok-e úszni? Igennel feleltem, ami igaz, de ahogy megláttam a víz mélységét jelző táblát – *ami 42 méter mélységet mutatott* – azonnal „elfelejtettem úszni”, s inkább kölcsönöztem egy nagy úszógumit, azzal kalandoztam be a tavat.

Szerettem a meleg párában úszkálni, a tó szélén nyíló különféle színben pompázó tavirózsák mellett. Csak az a néhány perc ért kellemetlenül, amikor kibújtam a jó melegvízből, s azt a pár lépést az öltözőig szabad levegőn kellett megtennem.

⁵ Most is inkább ilyeneket vezetnének be újra az ország vezető-emberei, s ne azokat a rossz gyakorlatokat koppintsák le, amelyek már akkor megbuktak!

Másik alkalommal, szintén télen – már utóval mentünk – egy közeli ház udvarán védett helyet béreltünk parkolásra, s nekem az udvar legalább 45 fokos lejtős helyére kellett beállnom vele. Egy éjszaka nagy hó esett, s olyan mennyiség zúdult a tájra, ami a mélyen fekvő udvarrészen az autónkat teljesen belepte. Még szerencse, hogy nem használtuk ottlétünk alatt, de üdülésünk végén valósággal ki kellett onnan ásni, indulás előtt. Hazafelé a Balaton-parton, az út két oldalán végig magas hó-fal között haladtunk.

Egy tavaszi üdülés alkalmával már nyíltak a tulipánok az ágyásokban. Akkor is hidegre fordult az idő, s reggelre belepte a hó a tájat, a tulipánok ott feküdtek a földön, nem éltek túl a nagy hideget.

Szerettem ezeket a beutalós pihenéseket, ilyenkor az üdülő orvosa ellátott bennünket különféle kezelésekre szóló jegyekkel. Én leginkább a masszázst szerettem igénybe venni. Egyszer az orvos vizsgálat közben a nyakamra injekció-kúrát ajánlott, azzal a barátságos kifejezéssel illetve eme testrészemet, hogy „rozoga”. Mindketten jót nevettünk rajta, azonban ez a rozoga részem – kisebb-nagyobb gondokkal, de még mindig működik.

Minden üdülőben alkalmaztak kultúrfelelőst, aki gondoskodott a beutaltak szórakoztatásáról. Általában mindenhol városnézésre vittek, a környék nevezetességeinek megtekintésére. Egy alkalommal Szombathelyre és Sárvára is szerveztek autóbusz-kirándulást, egy nyári üdülés alkalmával Siklós várát néztük meg.

Nyári szabadtéri üdülésen többször vettünk részt. Ilyenkor mindig én voltam a sofőr. Harkány fürdőre Attila és Katica is velem tartott. Katica már Pesten élt, ott csatlakozott hozzánk, s utaztunk tovább Dél felé. Később tudtam meg, hogy akkor már megismerkedett jelenlegi párjával, és két nappal előbb azért utazott el, hogy a Váci búcsún találkozhasson vele.

Zalakaroson is többször nyaraltunk. Attilát mindig, ahová lehetett, magunkkal vittük. Egy alkalommal hazafelé a sztrádnál rosszul lett. Szegény nagyon szenvedett, többször meg kellett állni a kocsival, a nagy forgalom ellenére. Általában víz alatt úszik, most is azt tette, s a kénes vízből sokat nyelhetett, az okozta a rosszullétét. Alig vártuk, hogy egy vendéglőt elérjünk, ahol kicsit megpihent és rendbe jött.

Később többször Gyulára kaptunk beutalót, ahonnan egy ízben átrándultam férjemmel Aradra és Nagyváradra, ahol született és lakott a szüleivel. Ajánlottam, ha már itt vagyunk, használjuk ki az alkalmat, keressük föl általa gyakran emlegetett egyetlen élő rokonát, Valter Roman-t, vagy legalább telefonon vegyük föl vele a kapcsolatot. Azonban ő – akkor még nem tudtam miért, – elhessegette a gondolatot.

A Pán-európai piknik

1989. augusztus 29.

Akkor is *Gyulán nyaraltunk*, mikor megnyitották a határt nyugat felé. Az ország akkori vezetésének nagy érdeme, hogy a szögesdrótot felszedték a határon. *Világgraszoló történelmi eseménynek voltunk tanúi.* Gyulán a városban és a várfürdő környékén alig lehetett közlekedni, mindenütt német rendszámú autók, utánfutók, lakókocsik parkoltak. Előbb nem tudtuk mire

vélni a rengeteg németet. Csak akkor értettük meg, mi történik, mikor lebontották a válaszfalat a kettéosztott németföldön.

Kellemetlenebb időjárás esetén az üdülőben szórakoztunk. Társasjátékokat, vetélkedőket rendeztek. Utóbbiakat nem szerettem, mert ilyenkor férjem annyira kihívóan viselkedett, hogy végül már meguntam vele a sok nyaralást, és azt is megbántam, hogy elmentem.

Egy alkalommal például csoportokat kellett alkotni, s kérdésekre válaszoltunk. Játék közben, mint a stréber iskolás gyerek, mást nem hagyott szóhoz jutni. Előredőlve nyújtogatta karját, *mint az iskolában, mikor a gyerek majd' kiesik a padból, csak ő és csakis ő akart feltűnni, szerepelni!* Szégyelltem magam miatta. Igaz, alapos tudású, széles ismeretekkel bírt, de számomra viselkedése nagyon feltűnő és visszatetsző volt.

Később olyan szokást vett föl, hogy amint megérkeztünk valahová, mindjárt kritizált mindent, nem tetszett valami az elhelyezésünknel, összeveszett a személyzettel, hangoskodott, folyton vitát kezdeményezett, vagy nekem tett olyan megjegyzést, ami hamar elvitte a kedvem az egész üdüléstől. Szégyenkeztem miatta; néhány ilyen eset után aztán elhatároztam, hogy nem megyek vele többet üdülni, inkább lemondtam róla.

A kert

Nem mondhatnám, hogy könnyű volt nekem egyedül berendezni a kopár területet, amit kijelölt számomra az önkormányzat. Senki nem sietett segítségemre. A közeli tanyán lakó gazdát fogadtam föl a kitisztítására és szántására. Első dolgom volt ezután szamócát telepíteni. Szlovákiába mentem át egy barátnőmmel, s ott ismerősöktől hoztam folyton érő szamóca-gyökeket, amiről nemcsak tavaszon, hanem szinte egész idényben – amíg a fagyok beállnak – lehet szedni a finom gyümölcsöt.

Szakszerűen tervet készítettem, hová mit akarok ültetni. A szomszédban egy hatalmas területen gyümölcsös terült el, annak gazdájától kaptam többféle ribizli-, málna- és egres gyö-

kereket. Nemes facsemetéket hozattam neves kertészetekből. Nemsokára termőre váltak a bokrok és fák, utána sok örömet leltünk a saját termésű gyümölcsökben. A kert tavasztól késő őszig ellátta családunkat mindenféle gyümölccsel.

Emese kerti virágok közt

Katicám két gyermeke kezdettől fogva a nyarakat, majd az iskolai szüneteket nálam töltötték. Nagyon szerettek itt lenni, barátokat szereztek, és sok időt töltöttünk a kertben. Attila élvezettel segédkezett nekem mindenféle munkában. *Most éppen élvezettel meggyet szed a fáról (lásd a képen).*

Abban az időben télire is a saját termésből raktam el a befőtteket, lekvárt. Telekocsival jártam Budapestre, nyáron

gyümölcsöt, aztán lekvárt-szörpöt-befőttet-paradicsomot vittem a gyerekeknek, unokáknak, mindent, amit el tudtam rakni. Rengeteg házi szörpöt tettem el, az egész család azt fogyasztotta. Mikor a kert három fáján megérett a finom barack, alig bírtuk elfogyasztani, ismerősök is kaptak belőle. Volt olyan év, hogy eladásra is sor került. Olyan finom ízű barackból csak abban az időben tudtam lekvárt főzni. Két nagy szemű cseresznyefán, három meggyfán nemes gyümölcs termett.

Néhány év múlva történt egy eset, ami nagy kárt okozott a kertben. Akkor a fák már termőre fordultak. Otthon voltam egy nyári délután, amikor óriási vihar kerekedett. Félelmetesen villámlott-dörgött, sokáig zengett az ég, majd diónyi jégeső vonult át a városon és környékén. Az erkélyünkről néztem a kert felé, amerre csúnya sötét felhő vonult át, nagy égzengéssel és villámlással kísérve.

Másnap reggel fölkerekedtem, megnézni, mi történt a kertben. Már a közelben láttam, hogy nagy kárt okozott a vihar, mert a parcella alján a nedves föld tele volt levert, homokkal kevert eperrel és egyéb terméssel... Föl se tudtam menni kocsival a kis emelkedőn, az utat úgy kimosta az eső, hogy közepén derékig érő gödör tátongott. Gyalog közelítettem meg a területet. Szörnyű látvány fogadott. Közepén a legnagyobb, különlegesen finom almafám, keresztben feküdt a földön, gyökerestől kifordulva. Abban az évben termett először rajta gyümölcs, látványnak is gyönyörű, élénksárga, piros csíkokkal és igen finom üde íze volt... (múlt időben). Az epret, mindenféle terményt a jég teljesen leverte, a csemegekukorica-szájról a levelek szétszaggatva, szárai csupaszon égnek álltak. Minden tönkrement. Abban az évben már semmi hasznunk nem származott a kertből. De én mégsem panaszkodtam, pedig nálam is nagy kárt okozott a vihar. Elővigyázatos voltam, mert még betelepítése előtt körülárkoltam az egész területet, sőt, közepén is árkot kotortam a vízfolyásnak. Szerencsémre, mert az alattam levő szomszédom kertje közepén derékig érő árkot mosott ki a partról lezúduló áradat. Én az ötleteket apukámtól

vettem át, mert gyermekkoromban, a nagy gyümölcsös kertünkben mindent, amihez hozzáfogott, szakszerűen végzett. Ezen a nyáron a károkat próbáltam helyrehozni, utána csak pihenni jártam ki, s mikor a gyerekek hazajöttek, szalonnát sütöttünk vagy kondérban gulyást főztünk a jó levegőn.

Nagyon szerettem a kertben foglalatostkodni és pihenni. Ha végeztem a munkával, leültem a hintaszékbe és hallgattam a madarak csicsérgését és a csendet. Szerettem egyedül, csendben, nyugalomban, békességben élvezni a természetet.

Sajnos, egyre rövidebb időt tölthettem a kertemben, mert férjemmel az utóbbi időben egyre gyakrabban, mindig történik valami... Vagy itthon került kórházba, akkor minden nap abba kellett hagynom a munkát, hogy délután meglátogassam a nyűgös betegemet. Amikor Budapesten kezelték valamelyik klinikán, akkor napokra el kellett hanyagolnom szeretett kertemet. Ezért aztán sosem volt olyan, amilyennek szerettem volna.

Jóval később született versem ez a kellemes környezet ihlette. Íme:

Kertben

(szabad formában)

Írta: Finta Kata

Ülök kertemben a nagy cseresznyefa alatt
hallgatom a madarakat.

Ülök magányosan, szagolom a rózsát,
élvezettel szívom magamba illatát.

Nézem a kék eget, a futófellegeket...

Ilyenkor mit mond nekem a Természet?

Súlyok a vállamon – már alig bírom,
de cipelem, mivel ez a dolgom!

Ha az élet nekem ezt szánta,
az Egek Ura ad erőt hozzája!

*

Nézem a röpködő méhecskéket,
dolgoznak egész nap serényen.
Nekik sem könnyebb az élet,
de teszik a dolgukat,
amit rájuk rótt a természet.
Röpdösnek virágról-virágra,
mégsem panaszkodnak.
Apró testük tele virággal
szállnak vissza a kaptárba,
majd onnan ismét a határba.

*

Méhkasban is csupán
a királynő az egyetlen,
kit körülrajong a szolgahad.
De ők már megszokták,
csak teszik dolgukat.
Mi mást tehetnének?
Nekik ezt szánta
az Örök Természet!

**

Most fecskepár száll el felettem.
Szájukban bogár, amit
fecskefiókáknak visznek.
Röptül fecskemama fészkéhez,
ahol minden kismadár tátja csőrét.
Fecskemama eteti,
mert minden aprómadár rá vár,
majd újra elszáll...
Napról-napra fecskepár ezt teszi:
fiókáit eteti.

Ha beomlik a fecskefészek
ott a párja, megjavítja.
Mire leszáll az est, elfáradnak,
mindnyájan összefújnak
Egymást így melengetik,
elalusznak hajnalig.
Virradatkor fecskepár
ismét élelem után jár.

*

Apró fecskék növekednek,
őszre már nagyra nőnek.
Akkor a fecskecsalád
itthagya az otthonát;
Elindulnak, elröpülnek,
újházában továbbélnék.
Tavasszal majd visszajönnek,
fészkeikben megpihennek.

**

Forró kövön zöld gyíkcscsa napozva
szemét ide-oda mozgatva
legyet-hangyát kapdosva
éli csendes életét.
Azért közben sosem pihen,
izegve-mozogva les,
mert félti rövid életét.

**

Faágakon madár röpdös,
közben hangyát-legyet kapdos.
Ha jóllakott, énekelve
így telik el az élete.

**

Fák törzsén hangyák másznak,
rájuk is sokan vadásznak.
– Nem könnyű az életük.
Amott egy nagy hangyaboly,
ott van ám rend, fegyelem,
akárcsak a méheknél,
– egyikük sem henyél.
Egész nap csak sűrögnek-forognak,
– katonásan menetelnek,
cipelnek óriási bogarat s egyebet;
télre gyűjtik az élelmet.
Így töltik az életüket.

Természetben rend van mindenhol:
állatoknál-növényeknél.
Az emberek mostanában
nem férnek a nagyvilágban.

Egymást nem becsülik,
irigyek és gonoszak,
rongálnak, rabolnak,
háborúznak, gyilkolnak.
Jobb volna, ha mindenki
nem futkosna, rohanna,
néha-néha megállna.
Figyelné a Természetet,
csodálná a kék eget, a rohanó felleget.
Hallgatná a madárdalt,
éjjel nézné a csillagokat,
figyelné, mit mond a Természet!

*

Tán' azt, amit nekem,
– hogy szép az élet:
Igen! A terhekkkel rakott nehéz élet!
Súlyok vannak vállamon,
mégis bírom, cipelem,
mert ezt hozta az Életem.
De azt soha ne feledd,
ha az élet nekünk ezt szánta:
Egek Ura erőt mindig mér hozzája!

(2005. július 25.)

Megjegyzés: Versemmel a Pro Bono Díj 2006. évi pályázatán
I. díjat és Díszoklevelet nyertem.

Eladjuk a fehér Warbit

Feladtunk egy hirdetést, hogy mielőbb megszabaduljunk rozoga autónktól, mielőtt még szétmenne az udvaron. Többen jelentkeztek, míg végre-valahára eljött megnézni két férfi Salgótarjánból, akik látták, milyen rozoga állapotban van. Nekik megfelelt, mert mindketten értenek a szereléshez,

Wartburgokat vásárolnak, az alkatrészekből állítanak össze használható járműveket. Azt mondta a vevő, mondjam meg a szerelőmnek, szégyellje magát a kocsi állapotáért. Ha én meglátom egy év múlva, nem fogok ráismerni. A leánya Egerben tanul a főiskolán, neki fogják újjávarázsolni, ő fog rajta közlekedni.

Sötét téli este volt, mikor elindultak az udvarból. Kiszaladtunk az erkélyre, hogy meggyőződünk, amint Salgótarján felé kanyarodnak, s imádkoztunk, hogy valameddig bírja szegény öreg jószág... Bár két hozzáértő szerelőnek nem olyan gond, ha út közben meghibásodik benne valami, mint nekem, mert ők újra tudják indítani. Megkönnyebbülés fogott el, hogy megszabadultam tőle.

Mégis nosztalgiával gondoltam arra, mennyi helyen megfordultam már vele, sok helyet ismertem meg neki köszönhetően. Most mégis föllélegeztem, hogy az új zöld Warbit használhatom.

Új autónk a Lenin lakótelepen van elhelyezve a Vadasék garázsában. Ezután jó időben sétának fogom fel a távolságot, esőben és hidegben pedig a helyi autóbusszal tudok menni az autóért, ha mennünk kell valahová. Az s jelent nagy fáradozást, mivel a helyi-buszfáratok a házunk előtt is megállnak.

Történt egy alkalommal, mikor buszra szálltam Miklóssal, találkoztam egy régi kolléganővel. Azon csodálkozott, mit keresünk a helyi-járaton? Elmondtam neki, aztán olyan megjegyzést tett, azt hitte, hogy apámmal vagyok. Néha jó, ha valaki nagyothall, mert Miklós nem figyelt föl a beszélgetésünkre. Én nevettem rajta. Magamban arra gondoltam: Így jár, aki *megfiatalítja magát*, és jóval fiatalabb feleséget keres.

Nőnap i kaland

Abban az időben sokat jártam autóval, ha Miklós kiszállásra ment. Én akkor már nyugdíjban voltam, ő pedig Gödre járt, ahol engedélyezték, hogy ilyenkor a költségeket megtérítik.

Éppen Pesten volt hivatalos ügye, oda is én fuvaroztam. Ilyenkor meglátogattam valamelyik gyereket. Most a hivatalos ügyeit befejezve, lányomhoz készültünk munkahelyére, az Amerikai útra. Újpesten az egyik piros lámpa előtt megálltam, várakozni kellett. Egyszerre nagy csattanást hallok, s megrázódott az autó, valaki nekem ütközött. Hátra nézek, egy fekete Volga áll mögöttem, ill. az én kocsim állította meg, mert a vezetője úgy látszik, elbámészkodott. Megijedtem. A kocs vezetője kiszállt és azonnal bekopogott az ablakomon, elnézést kért a koccanásért. Közben a lámpa zöldre váltott, nem lehetett feltartani a forgalmat, megbeszéltük, hogy csendesebb helyen tárgyaljuk meg a teendőket. Úgy lett, bekanyarodtunk egy mellékutcába. A kocsiból kiszállt három elegáns katonaruhás tiszt, hozzám jöttek, bemutatkoztak, bocsánatot kértek. Egyben Nőnap alkalmával minden jót kívántak... *Magamban gondoltam*: köszönöm, már megvan! Az autó utasai a Kecskeméti polgári védelem tisztjei, és a sofőr szabadkozott, hogy 20 éve balesetmentesen vezet (hivatásos vezető), de még ilyen nem történt vele. Valahogy most elkalandozott, nem vette észre, hogy piros a jelzőlámpa... Hát, – ilyen is történik néha!

Kitöltöttük a nyomtatványokat, megnéztük a kocsit, hátul a bal oldali lámpa tört össze, s nem tudtam kinyitni a csomagtartót. Na, gondoltam, ott van az 50 tojás, amit Katinak viszek, vajon épségben maradtak-e, majd meglátjuk, ha odaérünk a Klinikára. Körülményesen kellett továbbvezetni a nagy forgalomban, mert csak menet közben vettem észre, hogy a bal hátsó index se működik, ezért a lenyitott ablakon át a kezemmel integettem, amikor balra kellett kanyarodnom. Megúsztuk, odaértünk az Amerikai útra. A klinikán kértünk segítséget, kinyitották a csomagtartót. Legnagyobb csodálkozásomra a tojások is megúszták épségben az ütközést. Kipakoltuk a többi holmit is, aztán hazafelé egy vendéglőben megebédeltük, majd kerestünk egy szerelő műhelyet, ahol megjavították a hibákat. A kárt a biztosító fizeti, amit otthon kell intéznem.

Végső búcsú

Balassagyarmati Krónika (a Nógrád Hírlap 1988. június 22-i számának melléklete), ezzel a vezércikkkel jelent meg:

„... aki segített e városnak önbizalmát megeremteni, önbecsülését visszaadni... jövőbe vetett, hatalmas hittel: ez az ember nincsen többé, városunk volt tanácselnöke, díszpolgára: Lombos Márton meghalt.”

Még jó, hogy kollégáim közül akadt valaki – az „elől-hátul doktor” kolléganőm és druzsám: Kati – aki felhívott telefonon s tájékoztatott a temetés idejéről, s aki mellett én is sorfalat állhattam szeretett főnökünk koporsójánál. Kollégánk, azóta megboldogult Cs. Pista mondott búcsúbeszédet, s azt hiszem, senki sem akadt munkatársaim közül, aki ne könnyezett volna. Én sem tudtam könnyeimet visszatartani, őszintén meggyászoltam, mint egy kedves rokont.

Végigfutottak a gondolatok az életéről, főleg azokról az évekről, amit tanácselnökként élt át és tett, a vele dolgozók szeme láttára. Lehet, hogy az a nagy lendület és törődés, amit a városért tett, a sok velejáró gond rövidítette meg életét?

Ő volt az, aki annyi mindent tett ezért a városért, s olyan maradandó értékeket hozott létre, oly sok embernek teremtett munkalehetőséget, hány családnak nyújtott emberi lakhatási körülményeket! Ő volt, aki megérdemelte volna, hogy tovább élvezhesse munkájának gyümölcsét, a nyugodt, gondtalan pihenést, a nyugdíjas éveket.

De Isten útjai kifürkészhetetlenek! Talán neki is jobb. Mit szólt volna hozzá, ha látja, hogy utána megint minden leállt, hogy a virágzásnak indult kisvárosból ismét alvóváros lett? Akkor, amikor máshol, nem messze tőlünk, Rétságon egymás után nőnek ki az újabb gyárak. Balassagyarmaton az ipari parkban csak villanyoszlopok meredeznek az ég felé, az emberek ma már innen naponta ingázva oda, és más helységekre járnak álláslehetőségért.

Talán jobb, hogy nem élhette meg mindezt. Ahelyett, hogy utódai folytatták volna azt a lendületes, általa elkezdett, folyamatos munkát – ami az itt lakóknak jobb lehetőséget teremtett, – hogy tovább épüljön, fejlődjön minden, azzal kezdik a testületi üléseket: „*csak azt nem akarom hallani, hogy Lombos (ezt vagy azt) így csinálta volna!*” (Ennek folytatását lásd „... és utána” című fejezetnél.)

Dani iskolába jár

Danika és Emese lakásukkal a szomszédos, *Badacsony*-utcai óvodába járt. Mindketten jól beilleszkedtek a közösségbe, ezért különösebb gond nem merült fel velük kapcsolatban. Katica kihasználta a lehetőséget, hogy az óvodai időt meghosszabbítsa, így Danika 7 éves kora után indult iskolába. Ott is minden rendben zajlott, szeretett oda járni, különösen az informatika tetszett neki. Ennek később nagy hasznát vette, mikor másik iskolába került. Sokszor kísérgettem reggel és mentem érte délután, amikor náluk tartózkodtam.

Keresztelő

A két unokám a nyári vakációnak szinte a teljes idejét mindig nálunk töltötte. Emese már nagycsoportba ment, elhatároztuk Katicával, hogy a gyerekeket meg kell kereszteltetni. Ugyanis Béla ellenzése miatt elmulasztották. Nem is sejtették, hogy én születésük után éltem azzal a jogommal, hogy megkereszteltem őket, ahogyan valamikor tanultam, vészhelyzetben ez lehetséges. Márpedig szerintem elég vészhelyzet lett volna, ha emiatt kimaradnak majd az elsőáldozásból, bérmlásból, vagyis ha unokáim pogányok maradnak.

Éppen abban az időben Miklós megismerkedett a kemencei apát-plébánossal, aki az édesanyja házával kapcsolatos ügyében műszaki segítségre szorult, ezért többször fölkeresett minket. Miklós hallott a kis unokáim keresztelése körüli

gondokról, arra gondolt, a plébános úr biztosan megkereszteli őket, ha fölkérjük erre. Legközelebb szóba hozta neki, s akkor azt is megtudtuk, mi szükséges hozzá. Meg kell őket tanítani a kereszttetésre, imádságokra (esti, reggeli imádság, Miatyánk, Üdvözlégy) aztán mindkét szülő jelenléte vagy írásbeli hozzájárulása szükséges hozzá. Utóbbinál egy bökkenő jött közbe, Bélát rávenni eme nyilatkozatára. E nyáron is nálam tartózkodtak a gyerekek, ezért rendszeresen foglalkoztam velük. Beszéltem nekik egyházi-, bibliai eseményekről, megtanulták az imádságokat, fölkészítettem őket. Eljött a nagy nap, mikorra kitézték a keresztlőt. Kata lányom elhozta Emesének a szép fehér ruháját, Danikának az ünnepi sötét nadrágját, fehér ingét. Viszont Béla mégsem adott írásbeli beleegyezést, ezért aggódtunk, hogy mi lesz? Mégis úgy döntöttünk: lesz, ami lesz, csak nem fogja megtagadni apát úr a keresztlőt. Tehát együtt indultunk mindnyájan Kemencére. Beültünk a Wartburgba, elindultunk. Az út egy része, erdőkön keresztül, nagy fák árnyékában vezet célunkhoz. Megérkezve, apát úr és nővére már várt bennünket. Szemet hunyt a hiányzó apai beleegyezés miatt. A templom belsőudvarán, virágos bokrok-fák között került sor a szertartásra. Aranyosak voltak a gyerekek, kezükben gyertyaszállal, ahogyan meghatottan várakoztak a nagy eseményre.

Onnan nem haza indultunk, hanem ellenkező irányban, vadregényes erdei úton értünk ki a 2-es útra. Miklóst elszállítottam Rétságig, ő ott buszra ülve ment haza, Balassagyarmatra, mi pedig Budapest felé autóztunk tovább. Út közben az erdei parkolóban megálltunk, megettük az otthonról hozott szendvicseket, ittunk hazai málnaszörpöt, s kis pihenés, séta után folytattuk utunkat. Nagy kő esett le a szívemről.

Miklós nyugdíjas

Addig volt nekem itthon kellemes, nyugalmas életem, amíg Miklós – nyugdíjasként is – eljárt dolgozni. Utána már nem

találta a helyét, egyre több baj akadt körülötte; állapota évek óta romlott, mindig történt vele valami. Egyébként is hirtelenharagú, izgága és meggondolatlan, igazi KOS-csillagjegyű. Semmi se jó neki, amit nem ő talált ki. Ezért amikor csak tehettem, igyekeztem magamnak házon kívül találni elfoglaltságot.

Főleg a *kertemben* sok időt töltöttem. Tudtam, hogy nehéz lesz rendben tartani, de ott legalább nyugalomra leltem. Még ott se mindig. Egyre gyakrabban került kórházba, hol helyben, hol Budapesten. Az Ortopédiai Klinikán többször megfordult, háromszor operálták a lábát. Most is hosszú időt, *egy teljes hónapot* töltött ott, amikor Kati lányoméék építkeztek. Éppen elég gondot okozott számunkra, naponta kellett neki újságot venni, néha többször is odarendelt valakit. Amikor nem voltam Budapesten, akkor őket mozgósította. Nagyon rossz, nyugtalan beteg, nem ismeri a szerénységet, csak magával törődött mindig, azt szerette, ha körülötte forog a világ.

Nagy gondot jelentett nekem az is, hogy az orvosokat, ápolószemélyzetet mindig az én vállalkozásomból akarta megajándékozni. Ugyanis olyan cég termékeit forgalmaztam (kizárólag szoros ismeretségi, baráti körben), ahonnan – gyönyörű gyapjúterméket lehetett beszerezni. Ezen az úton jutottam hozzá, hogy családom részére lecseréltem az elavult, régi ágyneműt, és innen vásároltam mindenkinek ajándékot is. Azonban Miklós szaporodó egészségügyi gondjai miatt egyre csökkent ebből a forrásból származó jövedelemem, minden haszon oda vándorolt.

Foglalás

A Bíróság kötelezi alperest (NM), hogy 15 napon belül fizessen meg 49 766,- azaz... forintot, ennek 1990. október 31. napjától a kifizetés napjáig járó 20%-os kamatát, valamint 3000.- Ft perköltséget.

Majd később: Foglalási jegyzőkönyv a fenti összegekre, továbbá 1.492.- Ft végrehajtási költség és 200 Ft eljárási költségre.

Hátoldalon levő megjegyzés: Megállapítom, hogy a lakásban levő tárgyak nem képezik NM tulajdonát, és a garázs is felesége tulajdona.

A történet idején én csak annyit tudtam, hogy két idegen kereste a férjemet, nekem nem szóltak, miért. Ő is azt mondta, csak menjek, végezzem a munkám, ő majd intézkedik. És most, az irathalomból tűnik ki, hogy valamilyen bírósági perben kötelezték az összeg megfizetésére...

Lassan szinte felejteni kezdtem a sok bonyodalmat, amit elviseltem mellette. Istenem! Hogy is bírtam ki? Miért nem hagytam abba az egészet, amikor még módomban állt volna?

Berekfürdőn

A gyerekekkel – többször mentünk nyaralni. Utóbbi hely már nem beutalós volt, hanem egyik cégtől olcsón vehettük igénybe a nyári faházat, ahol magunk gondoskodtunk az ellátásunkról. Egész napot a vízben töltöttük, reggel és este valamit főztünk a pici teakonyhában. Nagyon élvezték kicsi unokáim a fürdéseket. Ide mindig telepakoltuk a Wartburg hatalmas csomagterét fagyasztott ételekkel, több hűtőtaszkában főzeléket és húsféléket, tojást és sok mást rakva. Ott átpakoltuk a hűtőszekrénybe, s egy hétig abból készítettük a vacsorát, mivel nappal az időt a strandon töltöttük és ott, főleg a gyerekek előszeretettel fogyasztották a palacsintát és sült halat.

Emese még másfél évét sem töltötte be, a vízben olyan jól érezte magát, hogy folyton pancsolt és kacagott, amikor forogtunk vele. A fürdőzők körülállták, annyira tetszett nekik az aranyos csöppség.

Bánki-tónál és máshol

Nem esik messze tőlünk a Bánk, szeretettünk nyáron a tóba fürödni, amikor Attila, Danika és Emese is nálam tartózkodott. Néha csatlakozott hozzánk valamelyik szomszédasszony is.

Tóban a két unokával

Szép helyen, erdős hegy aljában fekszik a tó, előtte a rendszerben tartott napozóhelyeken, árnyas fák alatt pihentünk egész nap, közben megfürödtünk. Általában egy egész napos fürdőzéssel összekötött kirándulást szerveztem. A kocsit csomagtartójába raktuk az étellel megtömött hűtőtáskát, és a többi cókmozót. Kiegészítettük készletünket a strandon, mivel elfogadható áron lehetett utánpótlást, üdítőket, fagyaltot kapni. Emese ott tanult meg úszni. Amíg rá jobban kellett vigyázni, addig én a parthoz közeli nagy lapos kövön ölemben Emesével áztattam a lábam, vigyázva a többi gyerekekre is, akik körülöttünk úszkáltak. Megvártuk a naplementét, utána pakoltuk össze a holmit és felüdülve, kellemes időben tértünk haza.

A tóban, közel a parthoz hatalmas lapos kő állt ki a vízből, azon ültem gyakran, ölemben Emesével, élvezve a hűs vizet. Néha Katica is le tudott jönni szabadságra, egy ilyen alkalommal tanult meg Emese úszni. Néhány lépésre megálltunk egymástól, elengedtük őt, és egy-két karcsapása után elkaptuk.

Jó játszani a nedves homokban

A homokozóban jókat játszottak, vízzel öntözve, várat építettek.

Nagyon sokszor voltunk ott, sok fénykép készült róluk fürdés közben.

Balatonnál, **Balatonboglár**ra kaptam egy ízben családi beutalót, akkor is velem jött Attila és Kati lányom a két gyerekkel. Alig fértünk el a kocsiban. Ez a nyaralás nem sikeredett valami jól, mert éppen akkor történt valami a vízben, és a halak rakásra pusztultak. Annyira, hogy nem tudták eltakarítani a part közeléből sem, s olyan gusztustalan volt, hogy én abban az évben be se mentem a vízbe.

Megvásároltam a lakásunkat

A KILENCVENES ÉVEKBEN nyílt lehetőség az állami tulajdont képező lakások megvásárlására. A házban lakók közül legtöbben már szerződést kötöttek a tulajdon megszerzésére. Miklós többször szóvá tette, hogy mi is vegyük meg, de én halasztgattam az ügyet. Persze, természetesnek tartotta volna, ha fele-fele alapon tulajdonjoggal vesszük meg, de én nem akartam vele közös tulajdont létesíteni érthető okok miatt. Már alig volt olyan lakás, amelyik nem került át a bérlő tulajdonába. Mikor többször szóba hozta nekem az ügyet, határozottan kijelentettem, hogy közös tulajdonszerzésbe nem egyezem bele, csak úgy kerülhet szóba, ha kizárólag én leszek a tulajdonosa. A beugróra megvan a pénzem, befizetem, a havi részleteket is én vállalom. Ugyanis nekem mindig volt lakásom, mióta Balassagyarmaton élek (1952), jelenlegi lakásunkhoz is a saját, előző bérleményem cseréje útján jutottunk. Tehát nekem volt lakásom, de közös tulajdon esetén bármi megtörténhet, s az örököse azonnal ráteheti a kezét. Igazságos volna-e, ha az én három gyermekem fél lakás után szerezne jogot öröklésre? Nem, ehhez nem járulok hozzá.

Röviden egy csokorra való esetet felsoroltam: hosszú évekig a rezsiköltségekhez sem járult hozzá, mert addig a korábbi ügyei miatt adósságait törlesztette. A fizetésem, jövedelmem ezért több volt az övénél, ráadásul apáméktól örökséghez jutottam, s a házas-telek értékéből is jelentős összeget kaptam.

Nem akartam megbántani, de igazságtalan helyzetbe sem akartam kerülni, s főleg gyermekeim miatt nem mehettem bele ilyen, számomra előnytelen ügyletekbe.

Így lettem lakástulajdonos. *1993. május 23-án* kötöttem szerződést a lakás megvásárlására. Ő mindenképpen jól járt. Mióta összekötöttük életünket, rendezett körülmények közé került. Sajnos, sorozatosan visszaélt a helyzetével, gyakran kellemetlen, sőt, minősíthetetlen pénzügyekbe keveredett. A fizetéséből

felruházkodott, ugyanis egy kis bőrönd fehérneművel költözött hozzánk. Semmiben nem szenvedett hiányt. Én kerültem mellette előnytelen helyzetbe, mert lassan ledegradálódtam ápolónővé folytonos betegségei miatt. Nem így képzeltem el az életemet. Azt hittem, hogy két fizetéssel jómódban fogunk élni! Ha az ember döntései előtt beláthatna a jövőbe, biztos, hogy gyakran másként cselekedne!

Levél

Bűnei ellenére azt nem lehet tagadni, mivel Miklós udvarias. Vagy talán azért igyekszik néha ilyen gesztusokat tenni, hogy... Na, de nem illik ilyenkor elterelni a szót. Erről a napról – a megismerkedésünk dátumáról – 20 éven keresztül soha nem feledkezett meg. Egyszóval: ma valahova el kellett mennie, s egy levelet hagyott az asztalon, íme a szöveg:

*„1975. július 29.
Számomra örökre felejthetetlen ünnepnap, — a
tizennyolcadik.
Szeretettel
Miklós
1993. július 29.”*

Lénárd

1994

SOK BONYODALOM közepette azért néha akadnak kellemes napok az életben. Hihetetlen, hogy szaladnak az évek. Szemem előtt van első unokám, mint huncut kisfiú, akit kísérgetek az általános iskola első osztályába, s amint jajgatva siratja elpusztult kismadarát... Megjelennek előttem a régi emlékek, amikor az Ipoly-parton sétálva (egyik házban még libákat neveltek) megálltunk a rácsos vaskapu előtt. A libák mind odagyültek, s nagy gágogással fogadtak bennünket. Lénárd akkor olyan meg-

hatottsággal, hogy alig lehetett hallani, megszólal: *kezicsókó-lom, liba!* Belőlünk kitört a nevetés, mert ő, mint Budapesten élő kisgyerek, eddig nemigen találkozott gágogó és röpdöső libákkal... – És most – *május 13-án Lénárd érettségizik!*

Gyuri fiammal együtt indultam a ballagására. Abban az évben költöztek át a II. kerületi, Móricz Zsigmond gimnáziumba, mivel a korábbi, ahová addig járt, az állam visszaadta az evangélikus egyháznak. Gyurival szövetkeztem, mert bár jártam többször arrafelé, de lehet, hogy most a Törökvész út 48-54-et annyi ideig keresgélném, hogy addig talán vége is lenne a ballagásnak. Virágcsokrokkal fölszerelve siettünk az ünnepségre. Nagyon szép új épületben járták ki a középiskolát, nagy tömeg gyűlt össze, mivel hat osztály ballagott egyszerre. Az ünnepség megható volt nekünk is, hát még a ballagóknak!

Lányom házassága

A TETŐTÉRI ÉPÍTKEZÉS befejezésével lehetőség nyílt rá, hogy a kiadások egy részét az ingatlankezelő cégtől bizonyos összeget visszakapjanak. Katica éjt nappallá téve rendezgette össze az iratokat és dolgozott, hogy a szükséges kimutatásokat, iratokat időben beadja, *miközben kedves párja már órák óta békés nyugalommal aludt.*

Férjem ebben készségesen segített neki, átnézte az adatokat és elkészítette a költségvetést. Kétszázezer forintot kaptak vissza, ebből az összegből az elhanyagolt, régi rozoga Trabant helyett új, négyüteműt vásároltak. Persze később – válásuk idején – Bélának volt annyi esze, hogy erre kizárólagos tulajdonát bejelentse!

Ugyanis a sok baj, az építkezéssel járó nehézségek miatt lányom *házassága zátonyra futott.* Gyakori ott tartózkodásom idején aggódva figyeltem a fejleményeket. Már az építkezés idején kiderült, hogy nem egymásnak valók. Béla mindenből kivonta magát, semmi mással nem törődött, mint sakk-partik szervezésével, gyerekes módon viselkedik. Nem zavarja a

nehéz anyagi helyzetük, durva és modortalan otthon, míg másokkal szemben mézes-mázos, feltűnően figyelmes.

Hagy idézzek egy kedves ismerősöm könyvéből, amelyben a következő sorokat találtam:

„Megmaradnak örök gyerekek, örök infantilisnak, aki bánatában legfeljebb szakállt ereszt...” Aztán: „Mert az érettek világát nem neki találták fel. Mert érzi, hogy ő a befutottak világán mindig kívül fog asszisztálni,” stb.

Na, ki lehet az? Béla... Mintha az író róla mintázta volna az örök gyermekded embert.

„Jóból is megárt a sok” *mondja a közmondás.* Hát még a rosszból? – *kérdezem én.* Egy idő után elege lett ebből Katámnak, és beadta a válókeresetet. Szörnyű időt kellett átélnie, de nemcsak neki a gyerekekkel együtt, hanem nekem is, mert legtöbb időmet náluk kellett töltenem. Alig érkeztem haza, nemsokára jött a telefon, hogy menjek... És mentem. Mindig cirkuszt rendezett. Megijedt. Mi lesz ezután vele – egyedül?

Az akkor öt éves kislánya annyira megbotránkozott egy kijelentésén, amikor egyik barátja előtt illetlen, feleségét és engem becsmérő, nyomdafestéket nem tűrő kifejezést használt. Úgy tettem, mintha nem hallanám. Mellettem ült a kislány, karjával meglökött és a fülembe súgta: Loli – így neveztek unokáim, amihez külön történet fűződik – hallottad, mit mondott?

Ebben az időben hirdetések gyártottunk, hogy a tetőteret eladhassák. Ezt is akadályozta Béla. Amikor telefonon valaki érdeklődött a hirdetésre vonatkozóan, s véletlenül ő vette föl a kagylót, elriasztotta az illetőt. Emiatt aztán nekem kellett telefonszolgálatot teljesítenem.

Lányom megegyezéssel, emberi módon akarta végigvezetni a válási procedúrákat. De ehhez megfelelő partner kellett volna. A válókeresetben indokolni kell az elhidegülés okát. Mellette voltam a nehéz órákban. Az ügyel megbízott bíró

rákérdezett az indokra, amely a keresetben igen röviden volt megfogalmazva. Mikor lányom kénytelen volt kifejni előtte, nem akart hinni a fülének.

Azt is alig lehetett belőle kicsikarni, hogy a békéltető (első) tárgyalás után közös beadványon, megegyezéssel alapon folytatódjék a per. – Aztán 1995-ben mégis kimondták a válást. Most már csak azon kellett fáradozni, hogy minél nagyobb értékben tudják eladni a tetőteret, hogy mindketten önálló lakáshoz jussanak.

Ebben az időben sokat gondolkoztam azon, miért van az, hogy sok férfi – válás esetén – mindenáron ragaszkodni akar a további együttlakáshoz?! Hogy miért? Csak arra gondolhatok: azért, hogy tovább gyötörhessék volt párjukat és családjukat! De az is jellemző, hogy ilyenkor minden anyagi tehertől mentesülni akarnak: nem fizetnek be a közös rezszi-tételekbe, stb. Náluk is így történt. Először hallani sem akart arról, hogy eladják a tetőtér-lakásukat. Sok hirdetés és tárgyalás után, Bélát folyton győzködve, végül sikerült vevőkkel tárgyalni. Télen került rá sor. Közben Katica már nagyjából összepakolta mindazt, amit lehetett. Minden szükséges holmiból igazságsan otthagytam Béla részére is.

Iskolai év befejezéséig, amíg Dani elvégzi a negyedik osztályt, lakást béreltek a szomszédos Badacsonyi utcában, nem messze az óvodájuktól. Utána egész nyárra most is lehoztam őket Balassagyarmatra.

Addig is, főleg mióta lányoméék megkezdték az építkezést, minden nyáron és évközi iskolai szünetekben nálam töltötték az időt a gyerekek. Nagyon **szerettek a kertben játszani**. Emese kedvelte a sóskát, szívesen majszolta. Amikor érett a paradicsom, eper, málna és a szeder, szívesen kóstolagatta.

Danika már iskolás

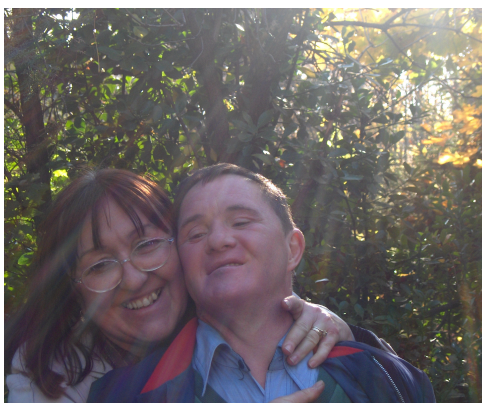
Danika pedig *mindig épített valamit*. Egyik nyáron kicsi tavat rakott ki kövekből, aztán megtöltötte vízzel, körbeültette különféle növényekkel. A kertben a zöldbabot én körbekerítettem kis botokkal, hogy a vadnyusztól megvédjem, mert előszeretettel lelegelték, ha hozzájutottak, Danika viszont kaput nyitott nekik, hogy könnyebben hozzáférjenek!

Emese sír...

Mindkét gyerek kapott szerszámot, és a kicsi kapájukkal, gereblyével a számukra kijelölt helyen „dolgoztak”. A kert földje amúgy is nagyon homokos talaj, ezért aztán nekik *beillett homokozónak*.

Játékukról sok fénykép készült a kertben, egyiken Emesét úgy is sikerült megörökítenünk, hogy *a fűben ülve epret és paradicsomot eszik, ami végigfolyik rajta*.

Attila nagyon szerette a kicsiket, szívesen vigyázott rájuk picit koruktól kezdve, és nagyon ragaszkodott mindig a nővéréhez. (Ketten láthatók a képen.) Sokat segített a kerti munkában, szorgalmasan öntözte a növénye-

ket, tisztogatta a terepet, de mindig örömmel szedte a gyümölcsöt.

A kert bejárati részét és a kocsiparkolót már az elején fűvel ültettem be. Később ott a cseresznyefák árnyéka adott enyhét a melegben. Az első cseresznyefa alá kerti zuhanyozót szereltünk, amivel nagyon szerettek játszani, sok vizet szétpancsoltak, ami jól hűsített a hőségben.

Én is szívesen töltöttem az időt a kertben. Autóval megyek, sokszor egész napra pakolok enni-innivalót. Többször az ebédet is ott főztük bográcsban, vagy nyárson sütünk szalonát. Ők pedig tücsökre-bogárra vadásztak, figyelték a fészekben kikelő kismadarakat, s azt, madáranyó hogyan eteti őket. Élvezettel szemlélték, csodálták a természetet. ***Dani fürdőmedencét épített***, melléje ő ültetett növényeket, elkerített részeket, ahol kertészkedett.

Amíg nálam nyaraltak a gyerekek, Katica dolgozott, közben sokat kellett járkálnia az új lakás után. Mikor végre sikerült megfelelőt találni, kivette a szabadságát, és megkezdte berendezni. Nyugodtan dolgozhatott, a nyári vakációt mindig nálam töltötték a gyerekek.

Most is ott laknak a *Sáfrány utcában*, egy nagy ház harmadik emeletén. Amikor megvásárolta a lakást, eléggé leromlott állapotban volt, ezért kedvező áron jutott hozzá. Nemcsak festésre szorult, nagyon sok tennivaló akadt rajta. Baráti család segítségével sikerült szinte újjávarázsolnia az egészet; négy szoba van benne, így mindegyiküknek megvan a külön kuckója, s még egy külön nappali. Egyetlen hibája, hogy elég szűkös a konyha, és nincs benne különálló kamra.

A következő iskolai év kezdetén mindkét gyereket a közeli Petőfi iskolába íratta, Danit az ötödik, Emesét az első osztályba. Itt végre nyugalmas életet élhetnek. Béla is lecsitult. Lányom okosan rendezte vele a dolgot, mert megegyeztek a gyerekekkel kapcsolatban. Béla vásárolt magának egy kisebb lakást, ahol most már zavartalanul sakkozhat a barátaival, s ahová elviheti a gyerekeket kéthetenként, ilyenkor Katica ügyleteket vállalhat a klinikán, ebből kiegészítve a jövedelmét. Szüksége is volt rá, mert alig kapott valami tartásdíjat elvált férje csekély keresetéből, akinek viszont eszébe se jutna kiegészíteni jövedelmét valamilyen munkával, hogy a gyerekek taníttatására többet juttasson.

Valahol olvastam: ami telitalálat mindkét (saját) házasságomra: „*Egy színvonalam alatti kapcsolat érdekszövetségébe vagyok bekötve*”. Sokan élnek/éltek hasonló szövetségben. Azonban nagyon nehéz belőle kijutni. Az ilyen bilincs másoknak és nekem is sok-sok álmatlan éjszakát, gyötrődést okozott. Van, aki a bilincset nem akarja, nem tudja kinyitni, nem tud belőle szabadulni, valami kényszer miatt tűri, sokan életük végéig. Aki pedig mégis megszabadul a bilincsetől, ő is nehezen, kínok, szenvedések között éli meg... Én első házasságom

esetében mégis ezt tettem, mert nem akartam, hogy a „*korpa között megegyenek a disznók*”. Sajnos, legtöbbször fiatal korban nem tudunk jól választani. Miért? Erre én sem tudok választ adni.

Persze azzal se dicsekedhetem, hogy okultam volna belőle, mivel másodszor is hasonló kelepcébe kerültem, sőt, sajnos, még értelmes, okos gyermekeim is rossz példát követtek. Ők is mindketten szellemi-értelmi színvonalon alul kötöttek házasságot, nem tanultak anyjuk kudarcából. Mindketten elváltak.

Válasz

1995. március 21.

HÓNAPOKKAL EZELŐTT, a Nők Lapjában megjelent egy cikk, melyben a cikkíró Baja városában, egy terrorcselekmény büntetőbírói hozott ítéletéről tesz említést. Mivel az eset hasonlatos volt a Balassagyarmaton 1973-ban történt túsodrámához, tollat ragadtam, s megírtam, hogy némi tévedést fedeztem föl a cikkben foglaltakra, mivel városunkban ilyen bűncselekmény már történt a 70-es években.

Levelemre kaptam a választ, melynek szövegét kivonatossan ismertetem:

„Levele megjegyzéséhez, miszerint Balassagyarmaton már előfordult egy hasonló, ugyanakkor drámaibb eset is, mint a bajai, csak csatlakozni tudok. Nagyon jól emlékszem a városban történetekre, nemcsak a később keletkezett dokumentumregény, vagy az abból készült film kapcsán, hanem azért is, mert érettségiző diákként hallottam az akkor még „pletykaszinten” terjedő hírről, amiről a korabeli sajtó – emlékezetem szerint – jóval később és szűkszavúan tudósított.

Épp ezért érdeklődtem a mostani – bajai – ügy kapcsán az ítélet pontos megfogalmazása iránt. Kiderült, a bajai ítélet volt valóban Magyarországon az első terrorcselekmény büntetőbírói hozott ítélet, ugyanis a balassagyarmati esemény idejében, a magyar jogban ilyen

megfogalmazás még nem szerepelt. Az akkori magyar jogban szó sem volt még terrorcselekmény kitételről – épp, mert nálunk olyan nem fordulhatott (addig nem is fordult) elő!

Sajnos, ebben az értelemben is változnak az idők, s ez tette indokolttá a jog pontosítását, illetén módosítását.

Elnézését kérem, ha írásommal – akaratlanul is – felkavartam rettenetes emlékeit, higgye el, nem volt szándékomban!

Köszönöm levelét, már csak azért is, mert eszembe véste azt, hogy ilyen esetben nem ártott volna egy halvány megjegyzés, valami ilyen, amit most tettem Önnek. Csak az állandóan szorító terjedelmi gondok miatt – az eseményből lehetőleg minél több részletet, mégis nem „túlírva” – ez most valóban elmaradt.

Üdvözlettel: Forgách Éva s.k.

Levélcím: 6720 Szeged stb.”

Húsvéti üdvözet

1996. március 29.

KEZEMBEN TARTOM édes bátyám reszkető kézzel írott utolsó üdvözetét. Ezzel a dátummal küldte el húsvéti jókívánságait:

„Katicám! Édes Húgám!

Neked és családod minden tagjának kellemes ünnepeket, jó egészséget kívánok az egész családom nevében!

Sok-sok szeretettel a Te (sajnos nem olvasható) bátyád, Guszti”

Majd sógornőm köszöntése:

„Sokszor csókollak én is gyermekeid s unokáiddal együtt: Erzsi”

Nagy kő esett le szívemről, mikor Kata lányomnak rendeződött a helyzete, hogy őket már nyugalomban tudhatom.

Balatonnál nyaraltak. Onnan írtak üdvözlőlapot, kis unokám, Danika írta saját kezűleg:

„Balatonfüreden vagyunk, az idő jó, a víz is túrhető. Sok a Katicabogár és a hattyú. Gyuri majd jöjjön értünk a Wartburggal. Dani, Emsi, Kata.”

Azonban sosem lehet minden vonalon béke és rend. Most már *Gyuri fiam házassága borult fel*. Igaz, ott már nincs kisgyerek, Lénárd közben felnőtt, így egészen más a helyzet, mint ahol kicsikkel marad egyedül egy nő. Múlt évben még együtt írták nekem az anyák napi köszöntőt, amit most nosztalgiával tartok a kezemben.

Levél a Nők Lapjához

Nem is tudom megmondani, mióta, de hűséges olvasója vagyok a Nők Lapjának. Néha késztetést érzek ahhoz, hogy cikkekre válaszoljak. Idézem a levelet:

1996. december 1.

„Lapjuk 46. számában a HÖLGYPÁLYÁSZ cím alatt megjelent olvasói levélhez, és arra adott válaszhhoz fűznék néhány gondolatot.

Az a bizonyos „pletykás vénasszony” (Ő fogalmazott így!) még nem tudja, hogy nyugdíjba-vonulása után, bizony, alaposan csökken az életszínvonala. Nem ismerem családi, anyagi körülményeit, lehet, hogy van tartaléka, esetleg jó jövedelemmel rendelkező hozzátartozója, aki ha kell, majd a csekély nyugdíját kiegészíti, hogy ne kelljen nélkülöznie. Tudjuk, hogy mostanság ebből a jövedelemből sem nyugodtan, sem szerényen megélni nem lehet. Ez ma sajnos, tény.

Én – de a velem egykorúak sokan – életem során nem először kerültem hasonlóan nehéz, esetenként még súlyosabb helyzetbe. A II. Világháború végéig családjunk és én, mint fiatal középiskolás, egy-egy bőrönddel jöttünk (?) menekültünk Erdélyből, – mindenünk oda-veszett. Nulláról indultunk a mainál sokkal súlyosabb helyzetben!

Még tartott a front, amikor mi abban a faluban, ahol apám korábban közel 20 évig tanított, KOVÁSZT gyártottunk (mivel élesztőt nem lehetett kapni), s az egész falu és a környék is ezzel sütötte a kenyerét, – cserébe ételmet kaptunk, abból éltünk.

Egyik bátyám (aki szintén tanítóképzőt végzett), és aki művészi fokon kitanulta az ékszerész-ötvös mesterséget, abban az évben ingyen tanította a falusi gyerekeket, hogy ne veszítsék el az évet, mert az oda kinevezett fiatal tanítónő – érthető okokból – hazamenekült a háborús események miatt.

A front elmúltával, egyik bátyámmal a közeli kisvárosba mentünk, mindketten dolgoztunk és sokáig a teljes havi fizetésünkön egy aktatáskára való élelmet kaptunk! (Ez volt az a bizonyos Millpengős és Adópengős korszak.) Ma sem tudom hogyan, de átvészeltük ezt is és vártuk, reméltük a jobbat.

Közel 16 éve mentem nyugdíjba. Előbb egy kertet béreltem, gyümölcsfákat-bokrokat ültettem, s ezzel pótoltam a megélhetésre valót. 1991-től pedig – a levélíró által oly felhőborítónak tartott kereskedelmi hálózatok tagjaként, mint vállalkozó – pótolom a családi kasszából hiányzó forintokat.

Ezért aztán nekem se jut időm régi barátokkal összejönni egy-egy kávé mellett kis pletykákra, nem könyökölök ki a folyosóra, nem ismerem a társasház legfrissebb híreit, nincs időm szidni a kormányt, a vezetőket, – ami most sikk! De nem is természetem, mert azzal nem segítek se magamon, se másokon. Ezért amíg bírom, előteremtem, amire feltétlenül szükségem van.

Az viszont az igazsághoz tartozik, hogy ezért több ismerősöm barátságát nélkülöznöm kell, mert az idejüket az említett módon töltők, bizony irigykednek mondván: „Neked könnyű, nem vagy olyan nehéz helyzetben, mint én!” Ez ugyan igaz, de én is rengeteg munkával, fáradtsággal értem el.

Sokszor eszembe jut az, amiről még aktív koromban a hivatali barátnőimmal ábrándoztunk, hogy majd nyugdíjas korunkban összeülünk egy-egy cukrászdában (konkrétan a Zserbóban, mert mindig az volt a vágyam, hogy Budapestre költözzem az ott élő gyermekeim közelébe) jókat beszélgetni, nevetgélni, vagy színházba-moziba menni, egyszóval: élvezni a jól megérdemelt nyugdíjas éveket!

Na, ez nem sikerült, most nem megy! Tudomásul kell vennünk. Nem megy, mert most ilyen a helyzet, és mi most élünk! – De aki akar, úgy segít magán, ahogyan tud, mint a levélíró kedves tanárnő barátnői. Ők rájöttek, hogy most valamit tenni kell, hogy ne kelljen panaszkodni, szidni mindenkit és irigyelni azokat a szerencséseket, akiknek jól megy a dolguk erőfeszítéssel, vagy a nélkül.

Ők is rájöttek, hogy MOST kell valamit tenni, mondjuk hétfőn és csütörtökön legalább, ha felszínen akarnak maradni. Így majd hamarabb elérhetik, hogy szerdán és pénteken baráti társaságban betérhetnek csevegni egy kellemes kis cukrászdába.

De addig is bizonyos napokon csináljuk az üzletet, hogy se nekünk, se gyermekeinknek ne kelljen nélkülöznünk, mert ugyebár sokszor őket is ki kell segítenünk és jó, ha még ezt megtehetjük!

Kedves Rist Lilla! Tudom, nem ez az igazi élet. Én is szeretem a baráti összejöveteleket, szeretem (szeretném) a színházat, hangversenyeket, a jó könyveket, mindent, ami szép és lélekemelő és valóban legalább nyugdíjas korban – majd!, elérem. Mindebből azonban a könyveken kívül csak a vágy maradt meg, a könyv, s az Önök lapja, amit ha este a kezembe veszek és olvasok addig, amíg ki nem esik a kezemből, – és mégis tudok hinni, tudok remélni, hogy mégis lehet még jobb és szebb az életünkben.

Fenti dátum, saját aláírásom s. k.”

Gusztai bátyám temetése

1997. augusztus 18.

Még e hó 13-án hozta a szomorú hírt a postás. Erzsike írt levelet, melyben közölte, hogy az én kedves bátyám, Gusztai e hó 2-án örökre itt hagyott bennünket. Levelében küldte a gyászjelentést, hogy 18-án búcsúztatják a Pestlőrinci temetőben. Tudtuk, hogy betegeskedik, hogy orvos gyermekei és veje folyton gyógyítgatják *(talán az ártott meg neki? - Sicc!)*, de arra nem gondoltam, hogy ennyire súlyos az állapota, mert nem szóltak róla. Nagyon lesújtott a hír. Gyuri fiammal és Katicával telefonon beszélünk meg a találkozót, hogy mindnyájan elkísérjük testvéremet utolsó útjára. Én még előző nap felmentem kocsival, Katicánál aludtam, s tőlünk indultunk együtt a temetőbe, mert én nem találnék oda magam. Nem is tudom, miért kellett olyan messzire, a világvégi temetőben eltemetni, távol attól, ahol szüleimet és Pista bátyámat helyeztük örök nyugalomra? Budapestnek ezen a részén nem tudnék eligazodni. Gyuri jött értünk, ő vitt kocsival a temetőbe. Sokan összegyűltünk a rokonok közül. Sokukkal már rég’ nem találkoztam. A gyerekek annyira megnőttek, hogy meg sem ismertem volna őket, ha valahol máshol találkozunk. Szép csendes hely ez a temető, csak engem az bánt, nekem olyan messze van, hogy oda én nem tudok majd kijárni Minden-

szentekkor. Elbúcsúztam tőle magamban, imádkoztam érte. Nagyon fáj az elvesztése. Most már szüleimen kívül két testvérem is itt hagyott engem.

Temetés után a rokonokkal beszélgettünk az árnyas fák alatt, aztán tőlük is búcsút vettünk.

Emlékezetkiesések

MIKLÓS IS GYÖNGÜL fokozatosan, bár mióta ismerem, mindig elég törékeny volt az állapota, s a kétszeri emlékezetkiesése óta, amikor *újjaélesztéssel* hozták vissza e világra, egyre tűrhetetlenebb lett a modora is. Teljesen megváltozott a személyisége. Alapvető hibái ellenére korábban mindig udvarias volt, ezért nagyon nehéz megszoknom, hogy mostanában már mindenre ellenségesen reagál. Annyira elesett már, hogy kénytelen vagyok eltérni lehetetlen magatartását.

Első rosszulléte még akkor történt (1984-ben), amikor az építkezésük miatt többször időztem a gyerekeknél. Egy alkalommal két napig maradt egyedül, miután szombat reggel hazaérkeztem, nem tudtam bejönni a lakásba, mert a zárban benne hagyta a kulcsot. Hiába csengettem, nem reagált rá. Arra nem emlékszem, hogy tudtam mégis bejutni, de őt sehol sem láttam a lakásban, míg be nem nyitottam a toalettbe. Ott ült, de semmire sem reagált. Valahogy bevonszoltam a szobába, lefektettem a megvetett ágyára. S mivel itthon találtam a szomszédban lakó doktornőt (*akiktől Kormi cicát örököltük*), hozzá fordultam segítségért. Azonnal jött, megvizsgálta. Feketekávét itattunk vele, mert a vérnyomása nagyon leesett, nehezen tért magához. Be kellett szállítani a kórházba, ahol hosszú kezelés várt rá.

Később elmondta, hogy rosszulléte idején, hirtelen felugrott álmából, és a közeli könyvszekrényben megütötte magát, utána lett rosszul. Sokszor figyeltem, hogy a hirtelen, meggondolatlan mozdulatai miatt baleset érheti, s sérült lábai nem bírták egyensúlyban tartani a testét.

Ekkor a neurológiai osztályra került, ahol a főorvosnő nem sok eredménnyel kecsegtetett, azt mondta, hogy nincs mód a felépülésére. Szerencséjére eszembe jutott, hogy küldjék CT-vizsgálatra, az Idegsebészeti Klinikára (lányom ott dolgozik, ahol a főorvosnőnek régi kollégája). A vizsgálat eredményeképpen más terápiára kellett fogni, s lassan, nagyon lassan kezdett gyógyulni. Ő maga is olyan letargiába esett, hogy el kellett vele beszélni miatta. Mondtam neki, hogy ha a beteg nem akar gyógyulni, az orvosok sem tudják eredményesen gyógyítani.

Több mint egy hónapig kezelték, menni se tudott. Mikor kiengedték, utána még hetenként kétszer be kellett járnunk injekcióra, amit csak ott kaphatott meg.

Nemsokára egyik hétvégén nagyon rosszul lett (mindig olyankor, mikor a háziorvosnak nincs rendelése). Kihívtam az ügyeletet. Régi ismerős orvos jött ki hozzá, aki távozása előtt félrehívott és elmondta, hogy az erős szájszaga komoly bélpanaszokra utal. Beutalta a kórházba. Akkor nyílt a kórházban valamilyen szervezési változások idején a főlvételi osztály, oda kerültek azok, akiknél nem volt pontos diagnózis. Este az orvos megvizsgálta, de csak altatót adott neki (másnap reggel betegtársai elmondták nekem), hogy egész éjjel rosszul volt, annyira szenvedett, hogy nem tudtak tőle aludni. Nyilvánvaló, hogy operáció vár rá. Nem tudom, miért nem intézkedtek, hogy mihamarabb a sebészetre kerüljön. Kértem az orvost, hogy azonnal hívjon át sebészt. Egy ismerős orvost neveztem meg, aki azonnal átjött, és *egyenesen a műtőbe vitték*, ahol megoperálták. Én idegességemben – mielőtt átszállították volna – föltemtem egy kérdést a doktornőnek: – Talán azért létesítették a főlvételi osztályt, hogy olyan betegekkel, akik nem érik meg a reggelt, ne legyen több gondjuk?

Hetekig lábadozott.

Férjem második emlékeztetkiesése egy késő este, inkább éjszaka történt, alvás közben. Én a szomszédos szobában aludtam,

mikor arra lettem figyelmes, hogy akadozik a légzése. Felugrottam, s megkérdeztem, mi a baj? Fuldoklott, már a kis lélegeztető-készülékét sem tudta használni. Gyorsan fölébresztettem Gyuri fiamat, aki akkor éppen nálunk volt. Akkor már Évike doktornő lakott a szomszédban, hozzájuk csöngettem be félkettőkor. Mamája nézett ki a szokatlan időben történt csengetésemre. Elnézést kértem tőle a zavarásért, gyorsan elmondtam, mi a probléma.

Egy perc múlva már nálunk volt hálóingére kapott pongyolában, kezében az orvosi táskával, de akkorra már Miklós elvesztette eszméletét. Gyurival gyorsan letették a földre, és mesterséges lélegeztetésbe kezdett. Közben odaszólt nekem, hogy telefonáljak mentőkért. Fölvettem a telefont.

– Mit mondjak? – kérdeztem, mert azonnal jelentkeztek.

– Újjáélesztés, – volt a válasz.

Gyorsan kimentem a folyosóra, fölkapcsoltam a világítást, majd leszaladtam kinyitni a kaput (amely akkoriban éjszaka zárva volt), hogy könnyebben idetaláljanak a mentősök. Összecsomagoltam néhány holmit, Miklóst begöngyölték egy vastag plédbe, és Gyuri kíséretében bevitték a kórházba, egyenesen az intenzív osztályra került.

Másnap bementem meglátogatni. Ismerős orvos kísért a szobába, ahol még mindig eszméletlen állapotban találtam, aztán még harmadnapon is. Mikor magához tért, átszállították a bel-osztályra, oda, ahol a szomszéd-orvosnő teljesít szolgálatot.

Nagyon megijesztett az állapota. Összevissza beszélt. Panaszáradattal kezdte, hogy a sebészen a pincében helyezték el, ahonnan a cigányok mindent elloptak tőle. Nincs meg az órája és sorolta még, hogy mik tündek el tőle. Aztán: a beteghordók a dermesztő hidegben elvitték őt, és Budapesten kítették a Ferenciek terén, és magára hagyták őt pizsamában...

Egy ápolónő közel hozzánk ügyködött valamin, láttam, hogy furcsán figyel bennünket.

Az éjjeliszekrényéhez mentem, láttam, az órája, a pénztárcája ott van a fiókban. Kimentem és megkerestem az orvosi szobában a doktornőt. Kérdeztem, észrevették-e, hogy furcsa dolgokat hord össze, zavarosan beszél. Igen, tudják, de ilyen elő szokott fordulni emlékezetkiesések után, de általában idővel megszűnik. Nem nagyon vigasztalt a lehetőségekkel. Igazat mondott.

Ezután még szörnyűbb volt egy lakáson belül vele élni. Most már folyton semmiért is kijött a sodrából, kiabált, káromkodott. Igaz, gyenge volt, de mikor már hazaengedték, tudott járkálni, a folyosón is sétáltatták napjában többször, kiment étkezni is az ebédlőbe.

Ezért meglepődtem, mikor otthon nem akart kint ebédelni velünk, kért, hogy inkább ágyban enne, nem akart a toalettbe se kimenni, s kért, hogy hozassak neki bizonyos edényt...

Ekkor azonban azt mondtam neki, hogy a kórházból azért engedték ki, mivel itthon, a szobától kétlépcsnyire levő konyhába és a mellékhelyiségbe ki tud menni egyedül is. Meglepődött. Láttam rajta, hogy sajnáltatni, és mindennel ki akarja szolgáltatni magát.

Eddig is nagyon rossz beteg volt, de most már teljesen kimerített, mert, mindenkit ugráltatott, kénytelen voltam hetenként legalább három napra segítséget fogadni, mert saját egészségemre is figyelnem kellett. A házi orvosunk rendszeren járt hozzá. Megkértem, írjon föl neki nyugtatókat (meg nekem is), mert nem lehet kibírni mellette. Az orvosoktól, bármit hallott, mindent elfogadott, de ha én mondtam neki bármit, inkább kiugrott volna az emeletről mérgében, mint-hogy elfogadja!

1997. október 20.

A látása nagyon megromlott. Leginkább a folyosón sétált, és csak segítséggel tudott lemenni a lépcsőn; veszélyt jelentett volna egyedül hagyni. A hét elején kivittem kocsival a szemészetre, mert egy budapesti orvos tartott vizsgálatot a szemésze-

ten. Azt mondta, hogy itt nincsenek megfelelő műszerei, ezért beutalót adott a Mária utcai Klinikára. Megnyugtatta, hogy csupán egy vizsgálatról van szó, utána még aznap hazaengedik.

Nekem fájt a lábam, mindkét térdem bedagadva a nagy strapa miatt, amit el kellett szenvednem az utóbbi időben. Nem vállalkozhattam arra, hogy Budapestre kocsival fölvigyem. A megjelölt *csütörtöki napon* kivitettem őt a busz-állomásra, Gyurival telefonon megbeszélve, ő várta Budapesten az autóbusznál, s taxival vitte a Klinikára.

Így történt, hogy nem engedték haza, mert zöld hályog miatt meg kell operálni a szemét. Gyuri értesített erről, s megbeszéltük, hogy néhány dologra szüksége lenne ottléte idejére, ezért összecsomagolom, és a következő autóbusz vezetőjét megkérve, szintén fiam fogja várni Budapesten, és még aznap beviszi neki a csomagot.

Csendben telt a napom. Későeste csöng a telefon. Gyuri fiam hívott, ijedt hangon beszélt, s elmondta, hogy amikor bevitte a csomagot a klinikára, hazafelé a sötétben megtámadták, elvették tőle az irattáskáját, benne pénzével, s igazolványaival, s alaposan helybenhagyták. A közeli házból valaki meghallotta a dulakodást, mentőkért telefonált, és bevitték őt a János kórházba, ahol ellátták a sebeit, és most otthonról beszél. Én letéve a kagylót, azonnal hívtam Katit, elmondtam neki, mi történt, aki aztán másnap elment hozzá, ellátta kötszerekkel és a szükséges holmival.

Eljött búcsúzni

Bármit éltem át vele, halálakor különleges dolog történt. Előző csütörtökön Budapestre került, kezelésre a Mária utcai szemészeti klinikára. Pénteken késő délután megcsörrent a telefonunk. Miklós jelentkezett a Klinikáról. Nagyon rossz vonal miatt, alig lehetett érteni, mit mond. Úgy kezdte, hogy valami fontosat akar velem közölni a folyamatban levő kárpótlásokkal kapcsolatban. Többször újra kezdte, de nem

lehetett tisztán érteni a szavait. A recsegések miatt próbáltam lassan, tagolva mondani, hogy nem értem, de ne aggódjon, mert másnap reggel megyek hozzá, már becsomagoltam, s elviszem, amire még szüksége van, s akkor mindent megbeszélünk. Ekkor megszakadt a vonal, de még nem tudhattam, hogy kettőnk között most szakadt meg – az a súlyos terhekkkel teli kapcsolat – immár örökre.

Este nyugtalanság vett rajtam erőt. Elkészítettem a ruháimat, amit holnap magamra veszek, aztán lefeküdtem, hogy kipihenjem magam. Még egy kicsit olvastam, a szobában csak az olvasólámpa égett. Olvasás közben megnéztem az órát, kilencet mutatott. S ekkor hihetetlen dolog történt. Főlnéztem a könyvemből, és a fotelban, ahol szokott ülni TV nézés közben, ott láttam Miklóst felöltözve. A TV felé fordult, mintha azt nézné...

– Mi az? Káprázik a szemem? – Hisz Pesten van, a Klinikán! Arra gondoltam, hogy a felgyülemlett gondok kikezdték az idegeimet.

Mégsem, mert Attila már lefeküdt, de most megszólalt:

– Nézd, anyuka! Papa ott ül a fotelben... Valóban, még mindig ott láttam én is... Hang nem jött ki a torkomon, csak néztem őt...

Aztán túltettem rajta magam, elaludtam.

Szombat reggel az útra készülődve, csöng a telefon. *Ki lehet az?, sietnem kell a buszhoz.* Fölveszem a telefonkagylót, hátha fontos? A klinikáról egy orvos keresett, kölcsönös bemutatkozás után a következőket mondta: – Asszonyom! Sajnálattal kell közölnöm, hogy férje tegnap este kilenc órakor meghalt (ez 1997. október 21-én történt).

Én szóhoz sem jutottam. Részleteket nem közölve, elbúcsúzott. Arra gondoltam, hogy este, mikor megszakadt a vonal, valamit akart mondani... Aztán amikor a fotelban ülve láttam előző nap, ő már nem élt, búcsúzni mégis eljött hozzám... Talán kiengesztelni akart a sok bánatalomért, mert a korábbi

udvariassága ezt követelte. Eddig nem hittem ilyen történetekben, de most velem is megtörtént!

Nem részletezem a következő zűrös napokat. Gyuri nem tudott segíteni a balesete miatt, sebei még nem gyógyultak be, rettenetesen nézett ki, nem mehetett ki az utcára sem.

Ezért lányom kísért el, a temetéssel kapcsolatos ügyek intézésére. Együtt jártuk végig a hivatalokat.

Félve szedtem elő Miklós iratait, mivel a papírjain, saját igazolványában nem azok az adatok szerepelnek, amelyek az enyémben, s ahány okmány, mind más-más név és adat került rájuk. Gondban voltam ezért, mivel több hivatalban el kell járnunk a szokásos temetési ügyek intézése miatt. Katicával jártuk be a kálváriát... Még szerencse, hogy a kerületi irodán az ügyintéző nemigen vizsgálta a személyi adatait, – vagy talán elkerülte a figyelmét?

Hazafelé sétálva, beszélgetés közben kissé félve említettem neki, mi történt aznap este, amikor meghalt Miklós. Arra gondoltam, azt fogja mondani, hogy képzelődtem. Ezzel szemben csodálkozva hallgattam, amit ő elmondott nekem. Őt is meglátogatta.

– Anyukám! Hozzám is eljött papa, éppen aznap este. Kiengesztelni jött, sápadt arccal kért tőlem bocsánatot. Te tudod, miért. Eddig velem se történt még ilyen. Most már elhiszem, ha hasonló történetet hallok!

Otthon aztán volt időm *elmélkedni* az együtt eltöltött majd' 22 év alatt történetekről...

Nem lennék igazságos, ha azt állítanám, hogy nem volt részem néhány szép és kedves órában, de a végeredmény, az összegzés igen sok szomorú, kétségbeesett napot, csalódásokat hozott. Annyi bizonyos, ha erre számítok, nem teszem meg azt a lépést, hogy vele kössem össze az életemet. Ha egyedül jártam volna további életutamat, legalább nyugodt, békés időszakot éltem volna meg.

Egy vastag dossziét tesz ki az a sok érthetetlen dolog, amelyek súlyosan zavarták meg együttélésünket. Ha nem maradt volna meg, ha nem olvashatnám fehér papírra feketén leírva a különböző eseményeket, most utólag talán nem is hinném el, hogy ezek velem megtörtének, hogy mindazt el kellett viselnem.

Sok minden nem tetszett nekem, én pedig annyi mindent megpróbáltam, hogy életünk lehetőleg zavartalan legyen. Sokszor utaztam vele együtt, üdülésekre jártunk, főleg kezdetben, kiszállásokra én vittem őt autóval, hogy neki könnyebb legyen. Aztán annyira megváltozott a viselkedésmódja, hogy lassan szégyelltem vele bárhová elmenni. Üdülőkben mindegyik már első nap összeveszett valakivel, a személyzettel, vagy társasjátékok szervezésénél annyira tolatkodott mások elé, hogy szégyenkezni kellett miatta. Ezért aztán kijelentettem, hogy nem megyek vele többé üdülőbe. Igaz, mikor „*elkövetett*” valamit, utána mindig szomorú, megbánó képpel bocsánatomért esedezett.

Mennyi minden keserűséget kellett miatta lenyelnem!

Tetőtér és Másfélmillió kölcsön

Annakidején a lányoméknak nagy erőfeszítések árán kaptak lehetőséget tetőtér beépítésre. Budapest XI. kerületi tanácsától 2 *gyermekvállalással*, szociális lakástámogatáshoz jutottak, az OTP-től pedig kedvezményes hitelt vettek fel. Nehezen, sok akadállyal, ezzel lassan elindultak azon a keserves úton, hogy legyen rendes lakásuk; sok utánjárással, nehéz munkával sikerült eljutni oda, hogy amikor kisfiuk 3 éves lett, beköltözhettek a tetőtérbe. Kislányuk már ott született. Lakásuk egy csendes utcában, állami ház harmadik emeletéként épült.

Én abban az időben nagyon sokat tartózkodtam náluk, mert a munkálatok felügyeletét, rendeléseket, szállításokat teljesen a lányom intézte. Már nyugdíjban voltam, azzal tudtam nekik

segíteni, hogy ilyenkor én gondoskodtam a kis unokáról ott náluk, vagy magammal hoztam Balassagyarmatra.

Az ingatlan kezelésével megbízott cég visszatérített az építkezés költségeiből. Óriási munkát jelentett összeszedni az iratokat, kimutatásokat, és költségvetéseket készíteni. Lányom hetekig, éjszakákba nyúlóan dolgozott rajta. Sajnos, férje ilyenre alkalmatlan volt. Akkor még nagy pénznek számított, 200 ezer forintot kaptak vissza, amiből a rozoga Trabant gépkocsijukat cserélték ki.

Sajnos, nem sokáig örülhettek a szép lakásnak, mert már az építkezés közben megromlott a házasságuk. Kati lányom nem bírta egyedül a terheket, minden gond-baj csupán az ő vállait nyomta, férje mindenképp kihúzta magát. Elváltak, és el kellett adni a tetőtér-lakást. Illetőleg, mód lett volna rá, hogy megmentsék, de ehhez átmenetileg szükség lett volna egy bizonyos összegre, amiből a férje vásárolhatott volna egy kisebb lakást magának.

Mikor erről szó esett, Miklós is jelen volt, és hogy, hogy nem, Katicának tett egy ajánlatot. Azt mondta, hamarosan esedékessé válik neki egy folyamatban lévő kárpótlási összeg, azt szívesen kölcsönadja arra a rövid időre. Utána lányommal beszélünk erről, tőlem kérdezte, hogy valóban lehet-e erre a kölcsönre számítani, mert akkor ügyvéd előtt megkötik a szerződést válófélben levő férjével. Én itthon megkérdeztem tőle, s nagyon kértem, mondja meg, valóban lehet-e a beígért kölcsönre számítani, mert ha megkötik a szerződést, lányomnak nagy veszteséget jelent, ha nem tudja letenni időben az összeget. Azt mondta, legyen teljesen nyugodt, mert biztosan meg fogja kapni.

Féltem a dologtól, mégis reménykedtem, hátha igazat beszél. Abban az időben állandóan Budapestre járt ilyen ügyekben s egy személyt gyakran hívott otthonról telefonon is a Kárpótlási Hivataltól, kezdtem neki hinni. Sőt, egyszer engem is hívott, menjünk kocsival, mivel sürgetni akarja az ügyet. A Kárpótlási hivatalba együtt mentünk, ő bement az

ügyintézőhöz, s azzal jött ki, hogy „*nincs semmi gond, minden a legnagyobb rendben van...*” Ezt a mondását hallva viszont kételkedni kezdtem, mert ez a sablonszöveg előttem ismerős volt... S mikor már nemtudomhányadszorra halasztotta az időpontot, hogy megkapja pénzt, kisült, hogy ennek semmi alapja nincs.

Telt-múlt az idő, s kezdtem félni, hátha megint csak légbuborék az ígérete.

Sajnos, Katit is alaposan átrázta!

Rossz érzésem nem csalt meg, annak ellenére, hogy a határidő előtt még két nappal is fogadkozott, hogy bízzam benne, meg lesz a pénz. Felmentem vele ismét, aztán kiderült, hogy nincs pénz.

A megjelölt napon az ügyvédi irodában ott volt minden érdekelt fél (mindenki a saját ügyvédjével), csak ő, egyedül ő nem jött el...

Engem százszor is – eléggé el nem ítéltető módon – csúnyán átrázott, becsapott, aztán mindig kiengesztelt. Ha nem is tudtam neki teljesen megbocsátani, de mit tehettem? Most azonban nagyon megharagudtam rá, mert nem rólam volt szó, hanem a gyermekemről. Ennyi embert, ráadásul két ügyvédet (!) bevonva ilyesmire vetemedett! Eléje mentem, mikor késve jött, és megmondtam neki, én nem vagyok hajlandó őt tisztára mosni, menjen, és tisztázza magát, ha tudja. Otthagytam Budapesten, és hazajöttem.

Ő pedig aznap haza se mert jönni. Már sötét este volt, őszi esős idő, azt se tudtam, hol mászkálhat... Este kilenckor megszólal a telefon, ő van a vonal végén. Köszönés után síri hangon kérdezi, hogy hazajöhet-e? Mit tehettem? Mondjam, hogy menjen, ahová akar? Tegyem ki annak, hogy kószáljon az utcán? Megérdemelte volna! Azt hiszem, már az első alkalomnál azt kellett volna tennem. Miért is sajnáltam meg, ment volna vissza oda, ahonnan hozzám költözött. Egy váci nőnél tartotta kevéske holmiját, egy kis bőrönd ingekkel és váltás nadrággal...

Borzasztóan szégyelltem magam a gyerekek előtt, mintha én követtem volna el valamit ellenük. Amiket velem szemben vétett, ha nem is tudtam megbocsátani, de legalább igyekeztem elfelejteni, de azt, hogy a gyermekemet hozza olyan kellemtelen helyzetbe, azt nem tudtam neki megbocsátani.

Nem értettem, sose tudtam megérteni a felelőtlenségét, hogy miért kellett neki ilyen ígéretet tenni, hisz' senki se kérte, senki se várta tőle, hogy ezt tegye, önként jött vele elő. Időközben is többször rákérdeztünk, amikor még nem volt előkészítve az ügy, hogy biztosan tudja-e adni a kölcsönt? Mindig elmondta: *Minden a legnagyobb rendben...* Annyit járkált a kárpótlási hivatalba, ha valóban oda járt, amikor nekem azt mondta, s arról beszélt, hogy onnan nagy összegeket fog kapni, s annyira meggyőzően beszélt, hogy mégis hittem neki. Hátha, egyszer, talán igazat beszél...

Spanyolországi út

S még ezután is megengedett magának olyan húzást, ami nem fért a fejünkbe. Talán kiengesztelésnek szánta?! Azzal érkezett haza egy alkalommal, hogy egy spanyol útra 100.000 Ft értékben (!) valutát váltott ki, menjek el Spanyolországba, Katival. Éppen valamilyen ünnepre készültünk, ő is itthon volt. Nagyot néztem, mi történt, honnan van rá pénze, mikor mindig bajokkal küzd. Tanakodtunk rajta Katival, hogy jutott eszébe ilyesmi? Arra gondoltam, hogy jóvá akarja tenni az eddigieket... Azt mondta erre a lányom: – Anyu! Csak nem hiszed el, hogy most igazat beszél? Talán már nincs is eszénél. Neki lett igaza.

Utána el is felejtettem az egészet, mert szóba se hozta többé azt a bizonyos spanyol utat...

Garázs-ügyek

Jóval korábban történt, akkor, amikor a Fehér agyonstrapált autónkat eladtuk. Nem szerettem volna, hogy az új kocsi szétmenjen az udvaron, mint a régi. Az újnak garázst kellett keríteni. Előbb a volt lakótelepi szomszédunk garázsában helyeztük el, cserével, mert ők elköltöztek Budapestre, a garázsuk még megvolt. Helyette Gyuri fiam adott nekik egy kocsihelyet Budapesten, a második kerületi nagy garázsukban, mivel közel laktak a fiához.

Nemsokára az Ipoly-parton épült egy garázssor, s ott a munkahelyem révén lehetőséget kaptam arra, hogy abba beszálljunk. Aztán mikor ennél közelebb, a lakóházunk udvara végében épült egy sor-garázs, elhatároztuk, hogy ide is beszállunk. Azzal a föltétellel kaptuk meg rá az engedélyt, hogy a másikat el fogjuk adni, ha ez fölépült. Ez nem jelent akadályt, mivel úgysincs szükségünk kettőre. Megegyeztünk egy érdeklődővel, aki előleget adott a garázs megvételére. Én külön hangsúlyozva kikötöttem, hogy csak akkor adjuk át, ha elkészül s másik.

Már folyt az új garázsok építése. Férjemet megválasztotta az érintett társaság, hogy vezesse és intézze az építkezéssel járó feladatokat, mivel megvan hozzá a megfelelő, építészmérnöki képzettsége. Tiltakozásom ellenére, elvállalta. Persze, az építkezés egy csomó gonddal, és szabálytalansággal járt és végződött. Állandó veszekedés folyt az építetők között. Férjem nem tanult a korábbi esetekből –, ahogy az iratokat átnéztem – az itteni ügyleteknél is, mindenütt aláírtam helyettem – mint az egyik építetővel – a különféle iratokat. Az egész ügymenetben mindent tetszése szerint intézett, nekem csak a pénzt kellett előteremtenem a saját részhez. Persze, az előző garázs-előlegből már befizettem a megfelelő összeget, s esetenként szükség szerint mindig hozzájárultam a fizetésemből, tehát én nem voltam hátralékban, s arra nagyon vigyáztam, nehogy arra sor kerüljön.

Azonban az építetők szinte mindnyájan úgy szerettek volna hozzájutni garázshoz, hogy minél kevesebb pénzt adjanak ki. Mikor fizetni kellett, mindig vita kerekedett. Ahogyan előre láttam, férjemnek kár volt elvállalnia ezt az ügyet, mert sok gondja adódott az ügyintézással, pedig már akkor is alig állt a lábán, bottal is nehézkesen közlekedett. Mi szüksége volt erre az egészre?

Három vastag dosszié tartalmazza a rengeteg iratot, számlát, na meg a sok peres ügyet, mert a végén a társaság nem tudott megegyezni. Többen tartoztak, de nem tetszett nekik, hogy fizetniük kell, mások pedig úgy érezték, hogy visszajár a befizetett pénzből.

Az egyik szállító cég is tett följelentést; állításuk szerint valamilyen kölcsönkért gépet nem kaptak vissza. Sajnáltam férjemet, mert sok támadásnak volt kitéve, persze, nem mindig alaptalanul. A vége az lett, hogy több ember részére megítélt a bíróság bizonyos összeg megtérítését. Nem is egészen kicsi összegekről volt szó. Kezdődött olyan ötezertől, s fölment húszezerig.

Eladja a garázsomat!

A garázsépítés végefelé történt, hogy tudomást szereztem a következő esetről. Mit kell még megérnem? Ez volt talán mindennek a csúcsa!

A régebbi garázs megmentése érdekében ügyvédhez kellett fordulnom. Az új garázst ugyanis azzal a föltétellel kaptam meg, ha a másikat eladom (abban az időben voltak ilyen városi rendelkezések.) Ezért aztán menet közben, még 1990. május 29-én egy érdeklődővel előzetes megállapodást kellett kötni olyan értelemben, hogy bizonyos előleg mellett az új garázs elkészülte után szerződést kötünk az átadásra, s akkor további 75.000 Ft ellenében birtokba veheti. Az előlegként kapott összeget erre a célra befizettem az új építkezés céljára.

Lassan haladtak az építkezés munkálatai, a másik garázsunkra várók többször érdeklődtek, mikorra készül el. Aztán

egyszer, utcán találkoztam a férfivel, aki azt kérdezte tőlem, miért nem mentem el az ügyvédhez, aki meghívott egy megbeszélésre a garázs átadása ügyében? Azt válaszoltam, ami igaz, hogy én senkinek az ügyvédjétől semmiféle levelet nem kaptam. Hazatérve azonban elővettem és rákérdeztem Miklósról. Kisült, hogy a leveleimet átvette, elolvasta, de nekem nem szólt róla. Nyilván aggódva figyelte a postát, nehogy én kapjam kézhez a levelet.

A következő történt: már az előszerződést is ő írta alá helyettem, pedig én vagyok a tulajdonos. Amikor megtudtam, szóltam neki, hogy ezt többé ne tegye! Később – ismét az én tudtomon kívül – további összegeket vett fel előlegként a leendő vásárlótól, de ezekről nem szólt nekem.

Végül mégis minden kisült, megtudtam, hogy egy alkalommal a férjemet megbeszélésre hívták a házban levő cukrászdába (*nem engem hívtak, pedig nagyon jól tudták, hogy én vagyok a tulajdonos*). Hárman jelentek meg rajta kívül. Tulajdonképpen megfenyegették, hogy a nevemben, meghatalmazásom nélkül írta alá a szerződést; s azért, mivel még nem adta át a garázst. Kezébe adtak egy Nyilatkozatot, amiben az áll, hogy ezért, a garázs vételárából levonnak 15.000 forintot!, holott úgylis alacsony árban állapodtunk meg az első tárgyalásnál. Mindez utólag derült ki, a Nyilatkozatot is most láttam először.

Megijesztették a férjemet, hogy följelentik!

Az ügyvédtől érkezett, jelzett levélben az állt – amit nem én vettem át –, hogy 8 napon belül adjam át a garázst, s ebben a levélben hívtak megbeszélésre az ügy tisztázására. A végeredmény az lett volna, hogy most már szinte potom áron kerülne az illető birtokába a garázs.

Nem gondolkodtam rajta sokáig, azonnal fölkerestem a szerződő fél ügyvédjét, és bejelentettem neki, hogy nem vagyok hajlandó belemenni az ajánlatukba, mert egy csomó hiba történt az ügymenet során. A garázs az én tulajdonom, s erről tudott a szerződő fél is.

Miért tárgyaltak a férjemmel a hátam mögött, hiszen nem adtam neki semmiféle meghatalmazást, egyébként az ügyle-teikről sem tudtam. Azt mondtam az ügyvédnek, hogy a fér-jemet tulajdonképpen sarokba szorították és megfenyegették, hogy büntetőpert indítanak ellene, mindezt úgy, hogy az egész zavaros ügybe egy ügyvéd is belefolyt, csak azért, hogy az ellenérdekű fél olcsóbban jusson hozzá a garázshoz...

Nem értettem a férjemet, egy olyan embert (akinek annyi ész-t adott a Jóisten, hogy két embernek is elegendő lenne), hogyan tudták így átrázni? Persze, alaposan ludas volt ő is a dologban. Könnyű volt sarokba szorítani, mivel a nevemet alá-hamisította, s az ügyben eljárva akarta eladni a garázst. Nyil-ván pénzhány jelentkezett a garázsépítés idején, s ezzel akarta pótolni... Azt sem értem, nekem miért nem szólt az ügyről.

Nem tetszett a reaklásom az ellenfél ügyvédjének, azt hitte, hogy majd én is megijedek tőle, azonban én nem törődtem vele, s nagyon begurultam.

Ezért én is megbízttam egy jó nevű ügyvédet ugyanazon munkaközösségen belül, az összekuszált ügylet lebonyolításá-val. Vállaltam az előlegek visszafizetését a jogos kamatokkal, viszont a garázst ilyen áron nem vagyok hajlandó átadni ennek a vevőnek!

Lehet, hogy férjemre ráijesztve el akarták érni, hogy jóval áron alul jussanak hozzá a garázshoz, de én nem hagytam magam kijátszani.

Szerencsémre igen stramm ügyvédet választottam. Két nap alatt elintézte az egészet.

Az eredeti állapot visszaállítását követelte, látván az iratok-nál történt törvénytelenéseket, ami ugyan kompromittálta férjemet is, de az ügyvédet kötelezi a titoktartásra.

Személyi kölcsönt vettem föl, amit – saját jövedelmemből – egy évig fizettem részletekben. Aztán amikor a másik garázst is igénybe lehetett venni, a régít kiadtam bérbe, ebből próbál-tam visszaszerezni a káromat.

Már többször megfogalmazódott bennem a gondolat, valamit tennem kell, mert férjem egy szép napon még eladja a lakásomat is a fejem felül.

De mit lehet tenni? Ilyen kisvárosban, ahol őt is, engem is mindenkit ismer, hogy lehetne közzétenni azt, hogy nem vállalom anyagi felelősséget pénzzel kapcsolatos ügyletei miatt?

Következő eset nem mostanában, hanem később, halála után, történt, amikor a szekrényben rendezgetni kezdtem. Oda raktam a dossziékat a rengeteg irattal együtt, hogy majd átnézzem, amikor időm engedi. Sok irat hevert ott nagy összevisszaságban, arra gondoltam, hogy egyenként át kell fésülni; szerettem volna a fölösleget megsemmisíteni. Minek az a sok papír? Ezért nekifogtam átböngészni, nehogy valami fontos iratot is eldobjak...

Mondhatom, volt mit nézmem. Ennyi idő távlatában talán el se hinném, – ha nem magam látnám leírva a bírósági ítéleteket, vagy a saját kezű írásait, és a követelődzők leveleit... Mondhatom, hajmeresztő dolgokba tekinthettem bele...

Amikor elkészültek a garázsok, és egyeztetésre került sor, nekem is részt kellett vennem személyesen a megbeszélésen, mint az egyik garázs tulajdonosának. Ott valaki a jelenlétben olyat vágott férjem szemébe, hogy nekem majd' lesült az arcomról a bőr. Egyik garázsszomszéd azt mondta rá, hogy „csaló”... Nem tiltakozott.

A munka intézésével férjemet bízták meg, ami miatt én bizony nagyon megijedtem. Pénzügyeket... enyhén szólva – nem jó rábízni. Neki elmondtam, hogy nem helyeslem, amiért elvállalta, máskülönben mit tehettem? Mondjam el ismerősöknek, szomszédoknak, hogy már eddig is milyen ügyletekbe keveredett? Amíg egymáshoz tartozunk, nem tehetem ki annak, hogy mások előtt mindent kitaláljak róla...

Sajnos, félelmem bebizonyosodott, hogy nem kellett volna elvállalnia. Gondjai merültek fel közben, de a végső elszámolásnál... sok embernek kellett a pénzét visszatérítenie, de olyanok is voltak többen, akik bizony tartoztak neki. A hitelezők följelentették, több per kezdődött az ügyben.

Kezemben tartom a bizonylatokat:

C. J. közli, hogy a felszólító levelében szereplő összeg az alábbi tételekből tevődik össze: tőketartozás 14.466, késedelmi kamat 6.903, összesen 21.369, postaköltséggel növelve pedig 21.406 Ft a követelése. Megjegyzés: 8 nap elteltével a Városi Bíróságnál fizetési meghagyást kezdeményez.

H. Károlynak visszafizetett 8.000 forintot, aki elismeri, hogy N. Miklóstól átvette az összeget, és így a garázsépítéssel kapcsolatban vele szemben semmi további követelése nincs. (1994.12.23.)

G.J. 11.200 Ft, ugyanaz, csak más dátum.

C.J. 15.000 Ft, ugyanaz, megtoldva azzal, hogy nevezett kötelezi magát, hogy a Bíróságnál indított ügyben eljár, hogy ezzel a megállapodással a per megszüntetését kezdeményezi.

Amikor meghalt, a rengeteg, több dossziét megtöltő, rendezetlenül összedobált iratot nem volt lelkierőm annyit átnézni, csak belepillantottam, és elraktam. Később, a lakás festése, rendezése során néztem át mindent, amikor szörnyű dolgokat kellett látnom! Többek között, a következőt is:

Kölcsönt kapott?

Még nincs vége a lajstromnak. Halála előtt néhány évvel készíttetett költségvetést, a mozgássérültek szervezet bevonásával támogatást kért ahhoz, hogy a lakásban bizonyos munkálatokat lehessen elvégezni (kapaszkodók, csúszásgátlók felszerelése), mert állandóan leesett, folyton megütötte magát, s egyszer ezért került eszméletlenül hosszas kórházi kezelésre.

Nekem ebben annyi szerep jutott, hogy az OTP-nél alá kellett írnom egy nyilatkozatot, melyben a munkálatok elvégzéséhez hozzájárulok, mivel a lakás az én tulajdonomat képezi. Fölvette a pénzt, azt sem tudom, mikor. Telt-múlt az idő, igaz, készült egy költségvetés, de egyéb nem történt. Aztán egyre többször került kórházba, ha nem ott volt, itthon betegeskedett, lábadozott. A munka elmaradt. Mikor szóvá tettem, hogy

elvégzik-e a munkát, azt mondta, hogy nincs ereje olyan nagy felfordulást átélni, inkább visszafizeti a banknak a pénzt. Ebben maradtunk.

Aztán évekkel a halála után, 2000. április 10-i kelettel jön a felszólítás a banktól, hogy 8 napon belül mutassa be az elvégzett munkálatok számláit. Tehát nem intézte el, nem fizette vissza a pénzt, pedig itt 100 vagy 150.000 forintról volt szó. Mire költötte? Talán általam nem ismert adósságát törlesztette vele, vagy a lányának küldte, ki tudja?

Ebben az ügyben igazán csak a jó összeköttetéseimnek köszönve tudtam elintézni, hogy tekintsenek el az elszámolástól, mert már rég' örök álmát alusza, s ez teljesen az ő személyes ügye volt! Most találtam rá – iratainak selejtezése közben – a bizonylatokra.

Romániai események

Esküvői tanújának Petre Romant nevezte meg (persze, nem biztos, hogy meg is hívta). Így amikor nem jelent meg a tanúja, fiam lépett elő helyette.

Egész 22 évi együttlétünk alatt előszeretettel emlegette egyetlen élő rokonát, „öccsét”. Egy alkalommal a helyi TV-ben is szerepelt, – veszttemre engem is meghívtak oda – ott is beszélt eme rokoni kapcsolatáról. Én csak azt nem értettem, hogy ha már egyetlen élő rokona, miért nem hívta meg valóban tanújának, s amikor egyszer Gyuláról átrándultunk Erdélybe, én ajánlottam, hogy telefonon keressük, szeretnék vele találkozni. Hirtelen zavarba jött, ami nála ritkaság, s gyorsan elterelte a témáról a szót.

Aztán **1989. decemberében** szinte rátapadtunk a TV képernyőre. Akkor zajlottak a romániai események. Annyira hihetetlen volt az egész. Mi pedig együttérzéssel néztük a televíziót, hiszen olyan önkényuralom és diktatúra volt ott az országban, amit mi talán csak a Rákosi-rendszerben éltünk át. Bármilyen

helyzet alakult ki nálunk, még csak össze se lehetett vetni, mivel Ceausescu túltett rajtunk a rendszerével.

S hogy jön ez ide, ehhez a témához? Nemrég' került kezembe Oltványi Ottó-Oltványi Tamás: „a VÉG” c. könyve, amiben ezekről az eseményekről ír. Akkor a TV közvetítés Miklósnak különösen tetszett, mert gyakran megjelent a képernyőn Petre Roman alakja, s ilyenkor nagy izgalommal előredőlt, nehogy elmulasszon valamit a látványból.

Egy alkalommal meghívta őt a helyi TV, hogy beszéljen az életéről. Az ismerős helyi újságíró engem is meghívott rá. Őszintén mondom, nem vállaltam szívesen, ezért megkérdeztem, mit keresnék én ott? Szinte előre sejtettem, hogy előadja szokásos meséit. Úgy is történt.

Ezért aztán egy furcsa eset történt a temetése előtt. Főlkeresett a *Nógrád tudósítója*, aki az elmúlt években interjút készített vele. Szóvá tette, hogy meg kellene hívnom a Romániában élő, magas posztot betöltő rokonát, Petre Romant a temetésre.

Mondtam, hogy én nem ismerem. Láthatta rajtam, hogy nem lelkesedem az ötletért, de ő akkor legalább azt kérte, hogy a címét adjam oda neki és ők a követség útján megkeresik, és meghívják, ha beleegyezem.

Eléggé zavarban voltam a dolog miatt, mert nem érthette, miért vonakodom az egésztől. Sőt, nagyon csodálkozott, amiért ettől elzárkózom.

Nem tudhatta, hogy én egyáltalában nem voltam benne biztos, hogy létezik-e neki a sokat emlegetett, magas beosztású rokona. Illetőleg: Tudtam, kiről volt szó, hiszen sokszor emlegette az illetőt, de azért már nem tettem volna tűzbe a kezemet, hogy valóban van-e köztük rokoni kapcsolat, és én most, temetése előtt teregessem ki az egészet, éppen mostanában jobblétre szenderült férjemet? Mondjam azt, hogy az egészet ő agyalta ki?

Hogy miért kételkedem ebben a rokonságban addig is, elmondom.

Bennem akkor világosodott meg az egész, amikor a már említett könyvben a következőket olvastam. Előtte csak alapos sejtéseim, érzéseim voltak arról, hogy nem is rokona az illető. Szó szerint idézem a könyv 80-81. oldaláról:

„Itt van már a televízióban Petre Roman, a későbbi miniszterelnök. Azt nem tudni, ő hogyan is került be a vezetésbe, tény az, a tüntetőkkel tankon érkezett. A két gyermek apja kiváló francia nyelvtudását a későbbiekben jól kamatoztatja. (A 43 éves Petre Roman édesapja, Valter Roman a spanyol polgárháborúban Francóék ellen küzdött. Spanyol nőt vett el feleségül, így a miniszterelnök spanyol nő és zsidó származású román férfi leszármazottja... Petre Roman franciaországi tanulmányainak befejezése után fizikát tanít Bukarestben, hallgatói nemcsak azért imádják, mert rendkívül jóvágású férfi, hanem azért is, mert „vagány”. Sokszor el sem megy óráira, máskor felrúgja a tanrendet, és elengedi diákjait.)”

Nos. A sorokat olvasva már nincsenek kétségeim afelől, hogy az egész csupán az ő furcsa agyában született meg. Családi kötelékei az itt leírtakkal nem egyeznek. Csupán egyik, az, hogy mindkettőjük apja zsidó származású. Életkoruk teljesen különböző, mivel abban az évben Miklós már erősen közeledett a 80. évéhez, míg „állítólagos öccse”, Petre Roman 43 éves (ilyen korkülönbség testvérek között világszenzáció lenne!), s akinek édesapja a spanyol háborúban küzdött, felesége spanyol nő.

A spanyol háborúról apjával kapcsolatban Miklós sohasem tett említést. Apja foglalkozását tekintve – a társaságtól függően – hol szabónak, hol bankigazgatónak emlegette! Édesanyja sem spanyol származású, hanem vagy német, vagy zsidó, s Miklós szerint anyja katolikus vallású tanárnő volt.

Valódi adatairól az általam Pozsonyból beszerzett házassági-anyakönyvi kivonat tanúskodik. Azt itt még meg sem említettem, hogy édesapja nevét is legalább háromféleképpen láttam leírva, más szerepelt a személyi igazolványában, más a házassági-anyakönyvi kivonatában, megint más egyéb irományaiban... Talán saját személyi igazolványában is úgy érte el a

bejegyzést, ahogyan az enyémben a saját születési dátumának – finoman kifejezve – megmásítását!

Patvarci kápolna

A kápolnát átalakították, felújították, majd a létesítendő kollégiumnál valóban lelkesen – kisegítette a Szalézi plébániát. Lehet életében elkövetett számtalan hibát próbálta ezzel levezekelni. Műszaki vezetésre kérték föl, s én is gyakran vittem őt kocsival az építkezések színhelyére. Halála után az atya följajánlotta, hogy munkája elismeréséért engem nehéz helyzetemben kisegítenek, és szép temetést rendeznek. Nagyon megörültem, mert amúgy is éppen elég gondom volt, mindenhol, mindenért fizetni kellett.

Temetés

Amikor végre eldöntötték a szalézi-atyák a temetés napját (1997. december 15.), több intézkedés megtétele várt rám. Telefonon beszéltem férjemtől elvált feleségével. Kértem, ha beszél telefonon Krisztivel (Miklóssal közös lányuk), tájékoztassa őt, mikor lesz édesapja temetése; nem biztos, hogy a gyászjelentést időben megkapja. Bár én a halála után néhány nappal hosszú levelet küldtem neki, mindenről részletesen beszámoltam; addig is, amíg elkészülnek a gyászjelentések, tudatni akartam a gyász hírről, hogy legyen ideje fölkészülni, ha itt akar lenni a temetésen.

Ismerősöket a szokásos módon és szóban, telefonon, gyászjelentés útján értesítettem a temetés idejéről. Nagyon elhúzódtott az időpont, mert egyrészt a hamvasztás miatt nem lehet közeli dátumot kitűzni, másrészt a karácsonyi ünnepi előkészületek miatt az atyák elfoglaltságát is figyelembe kellett venni. Ezért csak december 15-ére lehetett kitűzni a temetés napját.

Azon a napon rettenetes hideg tombolt. Meghatóan szép temetést rendeztek az atyák. A hideg ellenére sokan eljöttek a szertartásra, Vácról a kedves munkatársa, a jogász, a házból többen megjelentek, Ágnes főorvosnő, aki sokszor gyógyította, s jó kapcsolatban állok vele én is, aztán hadirokkant barátai, az újságíró és olyanok is, akikről nem is gondoltam, hogy ott lesznek.

Temetés előtt a templomi szertartás után a Wartburggal fuvaroztuk azokat a vendégeket, akik nehezen járkáltak a fagyos talajon. Akkor már Gyurinak az arca kicsit rendbe jött, úgyhogy ő sofőrködött.

Bármilyen furcsa, de lánya nem jött haza a temetésére. Pedig elég idő telt el halála és a temetés között. Az is igaz, hogy már több év telt el temetése óta, és azt se tudja, hol nyugszik az apja... Ennyire nem érdekli?

Temetés után megvendégeltem a rokonokat és néhány barátunkat. Előző nap elkészítettem az ételeket, itthon segített nekem Eszti, aki takarítani járt hozzánk. Ő hozott tortát, édességet a kórházi konyháról és vigyázott a gyerekekre, akik nem jöhettek velünk a nagy hideg miatt.

Mikor elszéledtek a vendégek, utána nagy csend lett a lakásban.

Eszembe jutott az egész balsikeres hosszú házasságom. Eszembe jutott, és itt láttam magam előtt, mintegy fehér lapra, fekete tollal ráírva annak minden keserűségét. És ezek a sorok bármilyen meghökkentők mások számára, de megkönnyebbulve, hideg tényyszerűséggel láttam szomorú házasságom rég kihűlt tetemét...

Így ért véget a második, viharos házasságom.

Végszó

ANNYIT AZONBAN még el kell mondanom: házasságom kudarca ellenére, az egészben legfurcsább, hogy sok ismerősöm még engem irigyelt, gondolván: milyen „jó dolgom van” mellette... Kivételt talán azok képeznek, akik bizonyos cselekedeteinek szemtanúi vagy elszenvedői lehettek. Pedig azt, amit nekem miatta el kellett viselnem, senkinek sem kívánom.

Sokszor gondolok arra, miért, miért kellett nekem több mint két évtizedet ilyen emberre elvesztegetnem az életemből?

Második házasságomra ráillik Hans Fallada: Farkas a farkasok között c. regényéből egy idézet:

„Hogy voltam képes annyi éven át vele élni, és elviselni mindezt? – töprengett. – Úgy érezte, lehetetlen akár egy hétig is vele maradnia, holott szinte húsz évig elviselte. Megfoghatatlan!”

Én rajta is túltéve, még ennél is tovább, 22 évig tűrtem! Talán azért, mert annyira elesett volt?!

❧ Vége a 11. fejezetnek ❧

Következik a 12. fejezet,

címe: ...ÉS UTÁNA